Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte mandag den 26. mars 1962 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Nordahl, Erling Petersen, Jakob Pettersen, Selaas (senere Klippenvåg for Reinsnes), Røiseland, Rakel Seweriin, Ingvaldsen, Borgen, Leirfall (for Borten), Dahl, Hegna, Hønsvald, John Lyng, Johs. Olsen, Granli (for Treholt) og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Gerhardsen og handelsminister Gundersen.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Engen og konsulent Langeland. Fra Handelsdepartementet: Byråsjef Saxrud.

Formannen: Det er to punkter på dagsordenen for møtet. Det ene er at handelsministeren skal redegjøre for *spørsmålet om særordninger*, som jo også må være en del av komiteens innstilling, og videre at vi deretter kan drøfte *spørsmålet om arbeidsplanen og når innstillingen skal avleveres*.

Jeg gir ordet til handelsministeren.

Statsråd Gundersen: Jeg har laget en redegjørelse. Den er nokså lang og omhandler til dels spørsmål som det kanskje ikke er så lett å ta uten videre i farten. Jeg har derfor latt redegjørelsen mangfoldiggjøre, slik at komiteens medlemmer kan følge med når jeg leser den. Hvis komiteen ikke har noe å innvende, vil den bli delt om.

Gjennom de forhandlinger som er innledet mellom Storbritannia og Danmark på den ene side og Fellesskapet på den annen side, er det allerede skapt et mønster for forhandlingsmåten som en kan regne med også vil bli fulgt for vårt vedkommende. Det første skritt har bestått i at *en søknad om medlemskap og om forhandlinger på dette grunnlag* er blitt sendt til Presidenten i Fellesskapets Ministerråd. Den britiske søknad ble overlevert 9. august og den danske 11. august i fjor. Begge søknadene er meget korte. Den britiske søknad inneholder en uttalelse om at et heldig utfall av forhandlingene vil være et historisk skritt mot det nærmere fellesskap mellom Europas folk som er det felles mål for Storbritannia og medlemmene av Fellesskapet. Den danske søknad inneholder ingen deklarasjon av denne art. Etter at søknadene hadde vært forelagt Kommisjonen til uttalelse, besluttet Ministerrådet i møte 25. – 27. september i fjor å innlede forhandlinger med Storbritannia og Danmark på grunnlag av de foreliggende søknader.

Neste fase har så bestått i at Fellesskapet har innbudt et regjeringsmedlem fra søkerlandet til å avgi en *erklæring i møte med Ministerrådet*. Fra britisk side ble en slik erklæring avgitt av viseutenriksminister Edward Heath i Paris 10. oktober 1961. Fra dansk side avga utenriksminister Jens Otto Krag en tilsvarende erklæring i Ministerrådets møte i Bryssel 26. oktober 1961. I begge disse erklæringene ble de

problemer som Storbritannia henholdsvis Danmark ønsket å ta opp til drøftelse med Fellesskapet, omtalt i forholdsvis generelle vendinger uten at konkrete løsninger ble angitt.

Etter at åpningserklæringene var avgitt, kom så en forholdsvis lang *oppklaringsperiode*, hvor det ikke ble ført egentlige forhandlinger. I denne fase ble det fra Fellesskapets side stilt en rekke spørsmål. Dette har så gitt søkerlandene anledning til å definere sine problemer nærmere. Samtidig er materiale til klargjøring av problemene blitt innhentet. For danskenes vedkommende har denne oppklaringsvirksomheten i det vesentlige foregått skriftlig, for britenes vedkommende både skriftlig og muntlig. Denne oppklaringsperioden varer ennå, men britene håper nå at de *egentlige forhandlinger* kan ta til meget snart.

Forutsatt at Regjeringens linje i markedsspørsmålet får tilslutning i Stortinget vil det første skritt også for vårt vedkommende bli at Regjeringen sender en søknad til Presidenten i Ministerrådet om forhandlinger med sikte på medlemskap. Denne søknaden kan være meget kort og uten politiske uttalelser.

Etter at Ministerrådet har forelagt søknaden for Kommisjonen til uttalelse, vil vi etter en tid kunne vente å bli innbudt til et møte med Ministerrådet, hvor vi blant annet vil kunne redegjøre for de særlige problemer som Norge ønsker å drøfte med Fellesskapet i forbindelse med søknaden om medlemskap. Antagelig vil dette møte kunne holdes en måneds tid eller så etter at vår søknad er innsendt. Hvordan denne åpningserklæringen i detaljer skal se ut, er ikke ennå klart, men det er på det rene at vi her må peke på de problemer som Roma-traktatens bestemmelser om etableringsretten og kapitaloverføringene reiser for Norge. Videre er det hensikten å ta opp de problemer som kan oppstå på jordbrukets og fiskets område og i forbindelse med utbyggingspolitikken for distriktene. Det er Regjeringens oppfatning at disse spørsmål i første omgang bør reises som *problemer* som man ønsker å drøfte med Fellesskapet for å avklare dem og for å finne løsninger som kan være tilfredsstillende til begge sider. Etter Regjeringens oppfatning vil det ikke være hensiktsmessig på dette tidspunkt å legge seg fast på bestemte løsninger som man ber om å få godtatt.

Etter at åpningserklæringen er avgitt, må vi regne med at også vi går inn i en oppklaringsperiode hvor vi får en viss oversikt over Fellesskapets reaksjon på våre problemer. Vi på vår side får anledning til å utdype og klarlegge de spørsmål vi har reist. Britenes og danskenes forhandlinger vil i denne tiden etter alt å dømme gå sin gang, og vi vil bli holdt underrettet om forhandlingsforløpet. Det vil kunne gi oss nyttige indikasjoner om hvordan vi selv bør utforme vårt opplegg.

Først når vi nærmer oss avslutningen av denne oppklaringsperioden – som for vårt vedkommende *kan* bli kortere enn for britene og danskene – vil det være mulig for oss å foreta et endelig opplegg for de egentlige forhandlinger. Det jeg kan gjøre i dag, er å skissere det som Regjeringen antar vil danne grunnlaget for den erklæring Regjeringen regner med å avgi før oppklaringsperioden tar til. Som jeg alt har nevnt, vil selv denne åpningserklæringen ikke i dag kunne gis sin endelige utforming, blant annet fordi vi ønsker å dra nytte av britenes og danskenes forhandlinger så langt som mulig. Fellesskapets politikk og praksis utformes også

gradvis, og en slik erklæring må også av den grunn så langt råd er, tilpasses den aktuelle situasjon på det tidspunkt den avgis. Ved utarbeidelsen av erklæringen vil Regjeringen rådføre seg med Frihandelsutvalget, hvor foruten de interesserte departementer også organisasjonene i nærings- og arbeidslivet er representert. Regjeringen vil også på forhånd drøfte erklæringen med utenrikskomiteen. Også når den endelige forhandlingsinstruks skal utarbeides – på slutten av fase 3 – vil Regjeringen holde nær kontakt med utenrikskomiteen.

Jeg skal så si litt om de viktigste av de problemer vi regner med å støte på, og om de løsninger vi vil søke å arbeide oss fram til.

Generelt sett vil Regjeringens utgangspunkt for forhandlingene være at det ikke er realistisk å be om endringer i Roma-traktatens tekst, bortsett fra slike endringer som naturlig må følge av at flere land slutter seg til Fellesskapet. Dette skulle heller ikke være nødvendig da bestemmelsene i Roma-traktaten gjennomgående er så pass fleksibelt utformet at det innenfor rammen av bestemmelsene bør være mulig å komme fram til fortolkninger og ordninger som kan gi oss akseptable løsninger på våre særproblemer. Dette opplegg innebærer at man fra norsk side aksepterer målsettingen for samarbeidet slik den er utformet i Roma-traktaten, og den institusjonelle oppbygging av Fellesskapet. Videre at man godtar de prinsipielle retningslinjer for det økonomiske samarbeid som Roma-traktaten trekker opp, med det forbehold at man innenfor rammen av Traktaten kan finne løsninger på våre særproblemer.

De problemer Regjeringen mener det er nødvendig å ta opp med Fellesskapet til drøftelse, knytter seg som allerede nevnt i første rekke til etableringsretten og kapitaloverføringene, til jordbruket og fisket og til distriktsproblemene. I tillegg kommer en del mer spesielle spørsmål som nordisk arbeidsmarked, sosialavtalene og visse tollproblemer.

Kapitalspørsmål.

Jeg tror det er naturlig å begynne med kapitalspørsmålene, det vil si de spørsmål som oppstår i sammenheng med en frigjøring av kapitalbevegelsene i samsvar med Fellesskapets regler. Et særskilt utvalg har studert dette. Utvalgets innstilling behandles nå på vanlig måte i administrasjonen. Jeg skal referere hva utvalget er kommet fram til.

Utvalget mener at norsk medlemskap i Fellesskapet og frigjøring av kapitalbevegelsene i samsvar med Fellesskapets regler, neppe i særlig grad vil påvirke mulighetene for å opprettholde omfanget av den nåværende beskatning og offentlig sparing i Norge. Det vil ikke begrense vår adgang til ved finanspolitiske, penge- og kredittpolitiske samt næringspolitiske tiltak å føre en selektiv investeringspolitikk med sikte på å oppnå en mest mulig rasjonell utnyttelse av kapitaltilgangen og samtidig tilgodese distriktsmessige og sosiale hensyn. Videre kan myndighetene fortsatt nytte finanspolitikken som konjunkturpolitisk virkemiddel. Når det gjelder mulighetene for å regulere omfanget av den kredittfinansierte etterspørsel ved penge- og kredittpolitiske tiltak, vil situasjonen, om vi senere skulle bli forpliktet til å liberalisere kortsiktige lån, i praksis kanskje

ikke bli vesentlig annerledes enn den er i dag, bl.a. fordi det i Fellesskapet vil skje en samordning av konjunkturpolitikken.

Ved norsk medlemskap i Fellesmarkedet vil vår økonomi i enda høyere grad enn nå bli utadvendt. Vår fremtidige ekspansjon vil mer enn før måtte skje innenfor områder der investeringene er særlig kapitalkrevende. Dette vil være en av de ting som aksentuerer vårt behov for kapitalimport. Importoverskuddet vil dermed få en økende tendens. Utvalget mener det vil være en hovedoppgave for oss under forhandlingene med fellesskapslandene å søke å sikre oss en netto tilgang av kapital fra utlandet i tilstrekkelig omfang.

Deltakelse i samarbeidet innenfor Fellesskapet vil trolig i seg selv kunne bidra til å øke kapitalimporten, fordi vi i så fall kan regne med økt interesse i utlandet for investeringer i Norge, fordi vi får adgang til de felles finansinstitusjoner, og fordi vi oppnår en lettere adgang til medlemsstatenes nasjonale kapitalmarkeder. Samtidig vil imidlertid liberaliseringen av kapitalbevegelsene medføre en risiko for uønsket kapitaleksport. Dette er bakgrunnen for at utvalget mener at vi bør søke å få anerkjent vårt kapitalimportbehov. En slik anerkjennelse bør komme til uttrykk i forhandlingsresultatet, eksempelvis i form av et generelt formet tilsagn om at vi maksimalt skal kunne utnytte de muligheter Traktaten byr på både for å sikre kapitaltilgangen og for å gjøre bruk av dens unntaksbestemmelser. Utvalget mener også at det i denne sammenheng vil være lettere å få anerkjent en spesiell fortolkning av etableringsretten, nemlig at vi får adgang til på ikke-diskriminerende grunnlag for fortsatt å stille krav om at visse kapitalkrevende investeringer helt eller delvis skal finansieres ved kapitaltilførsel utenfra.

Som tillegg til eller alternativ til en adgang til en utvidende fortolkning av Traktatens unntaksbestemmelser på kapitalområdet mener utvalget det kan være behov for å søke oppnådd særlige garantier mot kapitaleksport fra Norge, ved å forhandle om unntak i en eller annen form når det gjelder frigjøringen av visse typer av utgående kapitalbevegelser.

Vi vil her få en bedre oversikt over problemstillingen etter at vi har vært igjennom den første oppklaringsfasen i forhandlingene med Fellesskapet.

Jeg vil imidlertid gjerne også peke på at danskene i sine forhandlinger med Fellesskapet har bedt om et tidsbegrenset forbehold for utlendingers kjøp av danske verdipapirer. Vi vet ennå ikke hvor vidt dette vil lykkes. Videre har Storbritannia visse problemer som vi foreløpig heller ikke har oversikt over hvordan skal kunne løses. Britenes problemer henger sammen med direkte investeringer i utlandet og adgangen til det britiske lånemarked. Vi vet derfor ikke i hvilken utstrekning danskenes og britenes forhandlinger her vil kunne influere på hva vi på vår side kan få til for å ta vare på våre interesser.

Etableringsspørsmål.

Etter denne gjennomgåelsen av kapitalproblemene synes det naturlig å behandle det næringspolitiske motstykke, nemlig vår konsesjonslovgivning og etableringsretten. Vår konsesjonslovgivning er i dag en meget viktig del av den norske næringslovgivning. Med Norges særegne naturvilkår og det sterke inngrep i

naturgrunnlaget som utnyttingen av landets ressurser innebærer, vil et konsesjonslovsystem også være nødvendig i fremtiden. Også her har vi hatt et særskilt utvalg – Etableringsutvalget – som har gjennomgått vårt lovverk på dette område med sikte på å bringe på det rene i hvilken utstrekning det er i samsvar med Roma-traktatens prinsipper om nasjonal behandling ved utøvelsen av næringsvirksomhet. Utvalgets innstilling er nå til behandling i administrasjonen. Det sentrale i utvalgets forslag er at de nåværende bestemmelser om nasjonalt fortrinn oppheves og erstattes med generelle regulerende bestemmelser som gjelder både inn- og utlendinger, og som gir konsesjonsmyndighetene anledning til å vurdere de enkelte industriprosjekter ut fra næringspolitiske hensyn. Utvalget mener at disse forslagene vil gi en så vidt høy grad av kontroll over så vel nyetableringer som overtakelse av bestående bedrifter at det ikke skulle være nødvendig for Norge å be om noen form for særstatus med hensyn til etableringsretten på det industrielle området under forhandlinger med Fellesskapet.

Etableringsutvalget foreslår en utvidet konsesjonspolitikk på ikke-diskriminerende grunnlag ved ervervelse av vannfall, kjøp og drift av bergrettigheter og inngåelse av kraftleiekontrakter. Det offentlige – stat, fylke, kommune – gis utvidet adgang til forkjøpsrett til vannfall. Et utenlandsk foretakende må registreres i Norge, ha sete i Norge og et eget styre hvor flertallet – deriblant styreformannen – skal være bosatt i Norge. Myndighetene skal gis adgang til å sette vilkår om at produksjonen skal foredles innenlands så langt det anses naturlig. Myndighetene skal videre kunne sette betingelser om kapitalsammensetningen både for å få garanti for selskapets soliditet og f.eks. for å gi distriktene eller kommunen adgang og rett til å delta i foretakene dersom de ønsker det. For å hindre at utenlandsk eide bedrifter i Norge på utilbørlig vis skal trekke fortjeneste ut av landet eller omgå skattebestemmelsene, foreslår utvalget at bedriftens produksjon ikke uten særskilt samtykke kan utføres til priser som ligger under prisene på verdensmarkedet.

For å møte risikoen for oppkjøp av norske bedrifter foreslår etableringsutvalget en utvidet konsesjonsplikt ved aksjeerverv. Kravet om konsesjon ved ervervelse av 35 % eller mer av aksjene i et konsesjonspliktig selskap, skjerpes ved at grensen for konsesjonsplikten senkes til 20 %. Gjennom en slik utvidet konsesjonsplikt vil vi få kontroll over aksjekjøp i nesten alle betydelige bedrifter innen de forskjelligste bransjer. Selskapenes egen kontroll med aksjekjøp foreslås betydelig skjerpet ved forskjellige bestemmelser. Utvalget mener dette vil gi oss rimelig trygghet mot utglidning. Alt i alt mener derfor etableringsutvalget for sitt vedkommende at det ikke skulle være behov for noen særstatus på dette området for så vidt angår industrien.

At et slikt konsesjonssystem er forenlig med Roma-traktatens bestemmelser må vi i tilfelle få klarlagt og bekreftet. Dette vil naturlig gå inn som ledd i de oppklarende kontakter vi må ha med Fellesskapet før vi kommer over i den egentlige forhandlingsfasen. Først på dette tidspunkt blir det altså aktuelt å ta endelig standpunkt til disse spørsmål.

Distriktsproblemer.

En spesiell side av vår næringspolitikk gjelder distriktsutbyggingen. Nå er jo forholdet det at våre uutnyttede ressurser i flere tilfelle ligger slik til at utnyttelse av dem vil kunne bidra til å løse distriktenes problemer. Men her er det viktig å føre en hensiktsmessig strukturpolitikk, det vil si, sette slike vilkår for investeringer at det tas hensyn til distriktenes særlige interesser. Dette er en viktig side av vårt konsesjonssystem og av vår forståelse av etableringsretten.

I Fellesskapets økonomiske politikk vil regionalplanleggingen trolig være et vesentlig ledd. Allerede nå er det i Fellesskapets organer satt i gang betydelige studiearbeider med sikte på å bringe de tilbakeliggende distrikter og områder i Europa fram på høyde med andre områder gjennom aktiv industrialisering. Denne delen av Fellesskapets økonomiske politikk blir viktig for oss. Med den vekt Fellesskapets organer legger på nettopp regionalplanleggingen, skulle det være håp om å vinne forståelse for de særlige problemer vi har.

Det kapitalutvalg som jeg nevnte har vært nedsatt, mener at de virkemidler som myndighetene gjør bruk av i dag for å løse våre distriktsproblemer, og som blir praktisert på en ikke-diskriminerende måte, vil være forenlige med Roma-traktatens bestemmelser. Utvalget mener imidlertid at vi bør overveie om ikke medlemskap i Fellesskapet vil kunne gjøre det ønskelig å ta i bruk virkemidler som skaper større selektivitet i lokaliseringspolitikken ved eksempelvis å preferere investeringer i bestemte distrikter gjennom skattelettelser og andre virkemidler. Gjennom drøftelsene med De seks bør en søke å bringe på det rene hvor langt en kan gå i bruk av slike virkemidler i distriktspolitikken uten å komme i konflikt med Roma–traktaten.

Landbruk.

Målsettingen for Fellesskapets landbrukspolitikk, slik den er utformet i artikkel 39 i Roma-traktaten, er

a) å øke produktiviteten i landbruket,
b) å sikre landbruksbefolkningen en rettferdig levestandard,
c) å etablere markedene,
d) å sikre forsyningene,
e) å holde et rimelig prisnivå på landbruksvarer.

Ved utformingen av den felles landbrukspolitikk skal det tas hensyn til landbruksnæringens særlige karakter og sosiale struktur. Det skal også – iflg. art. 39 – tas hensyn til den strukturelle og naturgitte forskjell mellom de forskjellige landbruksområder.

Det blir en oppgave under de kommende drøftinger å vinne forståelse for de særlige problemer norsk jordbruk vil bli stilt overfor ved innpassing i en felles europeisk landbrukspolitikk som bygger på den nevnte målsetting. I forhandlinger vil en måtte arbeide seg fram til enighet om hvordan problemene skal løses. I denne forbindelse vil jeg nevne at artikkel 42 i Roma-traktaten spesielt åpner muligheter for å yte beskyttelse for virksomheter som er ugunstig stilt som følge av strukturelle eller naturgitte forhold og som ledd i økonomiske utbyggingsplaner.

Målsettingen i Roma-traktaten ligger nær opp til det som i dag er norsk landbrukspolitisk målsetting, og skulle derfor i og for seg kunne godtas fra norsk

side. En markedsregulering slik Fellesmarkedet tar sikte på, er også et sentralt ledd i norsk jordbrukspolitikk, men en må naturligvis i denne sammenheng være klar over at en felles europeisk markedsregulering kan få sterke virkninger for inntektsnivået i norsk jordbruk dersom en ikke innenfor rammen av systemet kan få godtatt særordninger for vårt vedkommende.

Før jeg går nærmere inn på de problemer som synes å reise seg i forbindelse med landbruket, vil jeg gjerne presisere at jeg i det følgende vesentlig vil beskjeftige meg med den egentlige jordbrukspolitikk. For skogbrukets vedkommende er det en alminnelig oppfatning at et felles stormarked i overveiende grad vil være gunstig for Norge. De problemer som kan oppstå i relasjon til skogbruket, har først og fremst sammenheng med etableringsretten. Jeg vil senere komme tilbake til dette spørsmål.

Som kjent har Fellesskapet allerede begynt å utforme den felles jordbrukspolitikk som er forutsatt i Roma-traktaten. Gjennom en gradvis tilpassing i landenes nasjonale jordbrukspolitikk sikter De seks mot et felles marked for jordbruksvarer med et ensartet prisnivå for jordbruksvarene som ett av resultatene. Det er hensikten at tilpassingen skal finne sted i årene fram til 1970 gjennom tiltak fra myndighetenes side, og i stor utstrekning skal det gjennomføres felles markedsregulerende ordninger. Slike ordninger er allerede fastlagt og for frukt og grønnsaker er det truffet bestemmelser om kvalitetssortering og -kontroll. Overfor tredjeland vil produsentene få tollbeskyttelse, mens det felles marked for jordbruksvarer ellers vil bli beskyttet vesentlig ved utjevningsavgifter. Gjennom slike tiltak er det meningen både å få gjennomført en strukturforbedring i det europeiske jordbruk og å trygge jordbrukernes levestandard.

En må gå ut fra at hovedretningslinjene for den felles jordbrukspolitikk på viktige felter er trukket opp. En må imidlertid kunne gå ut fra at det vil være mulig å vinne forståelse for at en slik felles jordbrukspolitikk kan skape særlige problemer for enkelte land og kreve supplerende tiltak av sosialpolitisk karakter.

Foreløpig er det ikke mulig å vurdere virkningene på vårt jordbruk av retningslinjene for en felles jordbrukspolitikk når den kommer til å omfatte de fleste vest-europeiske land. Det er mye som tyder på at det fremtidige europeiske prisnivå vil ligge lavere enn vårt for flere jordbruksvarer. Samtidig vil prisene på enkelte viktige jordbruksprodukter imidlertid kunne komme i en annen stilling. Dette gjelder f.eks. konsumprisen på melk.

Hovedproblemet fra norsk synspunkt knytter seg til de virkninger tilpassingen til et ensartet prisnivå vil kunne få for jordbrukernes inntekter. Ved strukturforbedringer og på annen måte kan noe gjøres for å redusere virkningene av lavere produsentpriser, men en må regne med at gjennomføringen av den felles jordbrukspolitikk vil kunne få betydelige følger for de norske jordbrukeres inntekter dersom den for vårt vedkommende ikke blir supplert med støttetiltak i en eller annen form.

Et norsk forhandlingsopplegg bør derfor som nevnt ta sikte på å vinne forståelse for de problemer Norge har på jordbrukets område, og for behovet for særlige støttetiltak. En kan her trekke fram de spesielle forhold for jordbruket i Norge når det gjelder klimatiske og andre naturgitte vilkår, spredt bosetting, store

avstander osv. På denne bakgrunn bør det kunne gjøres klart at Roma-traktatens målsetting om å sikre landbruksbefolkningens levestandard, for Norges vedkommende ikke vil kunne gjennomføres uten inntektsoverføringer i en eller annen form. Vi må kunne vise til art. 42, slik som jeg allerede har nevnt.

Forutsatt at Norge i prinsippet får adgang til å nytte inntektsoverføringer for å opprettholde en rettferdig levestandard for jordbrukerne, bør en kunne tilpasse seg markedsordninger som bygger på at prisene på jordbruksvarer i Norge skal følge prisene i Fellesmarkedet. En vil imidlertid reise spørsmålet om adgang til å nytte et system med fraktutjevning for å motvirke urimelig store prisforskjeller på produktene innenfor landet. Støtten til jordbrukerne vil etter en slik ordning måtte gis fortrinnsvis som en produsentstøtte. Denne ordning lar seg imidlertid vanskelig bruke for frukt og grønnsaker. På dette område vil en mulig løsning kunne være at Norge får adgang til å gjøre bruk av en minsteprisordning eller av særskilte utjevningsavgifter.

En tilslutning til Fellesmarkedet vil etter alt å dømme innebære en betydelig omlegging av den nåværende støtten til jordbruket. Spørsmålet om den nærmere utforming av et støtteprogram som kan innpasses i en felles europeisk landbrukspolitikk, vil måtte drøftes nærmere etter hvert som forhandlingene med Fellesmarkedet skrider fram. I første omgang må oppgaven være å få lagt det prinsipielle grunnlaget til rette for ordninger som kan ta vare på våre interesser på tilfredsstillende måte. I samsvar med dette bør en vel fra norsk side i første omgang konsentrere seg om å få en lengst mulig overgangstid for tilpassingen i prisene på jordbruksvarene og om å få adgang til å yte den støtte til jordbrukernes inntekter som er nødvendig.

På det nåværende tidspunkt er det ikke mulig å ha full oversikt over hva et støtteprogram av den type som her er nevnt, vil kreve av bevilgninger over statsbudsjettet. Det vil blant annet avhenge av utviklingen i jordbrukets effektivitet, produksjonens sammensetning, markedsforholdene osv.

Under forhandlingene må en også søke å få brakt på det rene i hvilken utstrekning monopoler, som Statens Kornforretning, vil kunne opprettholde sin virksomhet uten å komme i konflikt med traktatens bestemmelser. Fra norsk side bør en ta sikte på at Kornforretningen, som en del av den felles markedsorganisasjon, fortsatt kan sikre avsetningen av norsk korn og til å fylle den beredskapsmessige oppgave som Kornforretningen har i henhold til kornloven.

Når det gjelder etableringsretten på jordbrukets og skogbrukets område, er det all grunn til å anta at våre forhandlingspartnere vil forstå at det på dette felt hos oss foreligger et legitimt reguleringsbehov som kan dekkes i den utstrekning man ikke diskriminerer på grunnlag av nasjonalitet. Det er neppe hensiktsmessig å reise spørsmålet om særlige unntak for Norges vedkommende når det gjelder prinsippet om nasjonal likebehandling. Reguleringer som tar sikte på at overdragelse av jord og skog skal skje til yrkesutøverne i disse næringene, vil ikke bryte med et slikt system. Skogbruket er en næringsvei hvor det må drives langsiktig planlegging og investering. Det er derfor særlig viktig at eiendomsforholdene er stabile, og at man unngår spekulasjonsartet omsetning. Gjennom konsesjonslovgivningen vil det

kunne føres kontroll som begrenser adgangen også for selskaper – uansett nasjonalitet – til å overta skogeiendommer. Jordloven synes å være i god harmoni med Roma-traktatens målsetting. Odels- og åsetesretten diskriminerer etter slektskapsforhold og ikke etter nasjonale skillelinjer.

Forutsatt at det gjennom drøftelsene med De seks blir bekreftet at det vil være adgang til å gjennomføre slike ordninger som er nevnt foran, anser Regjeringen det ikke for hensiktsmessig her å be om særskilte unntaksregler.

Fiskeriene,

For fiskeriene er forholdet at vi har avgjørende eksportinteresser å ta vare på, samtidig som vi har hensynet til vår nasjonale fiskeripolitikk. Nær 59 prosent av den fisk vi fanger, går til det utvidede Fellesmarkedet. Vi blir områdets største eksportør, og området får trolig totalt sett et overskudd av fisk og fiskeprodukter.

Den felles fiskeripolitikk er ennå ikke tatt opp til realitetsdrøftelse. Mulighetene skulle således være til stede for å utforme en politikk som vil kunne ivareta norske fiskeriinteresser. På den annen side vil den felles fiskeripolitikk som blir lagt opp, kunne få så vidt inngripende virkninger for vår fiskerinæring at det knytter seg vesentlige interesser til å få klarlagt prinsippene for denne politikk allerede under tiltredelsesforhandlingene.

Etter Roma-traktaten må en gå ut fra at det for fiskeprodukter, på samme måte som for jordbruksprodukter, skal etableres et felles marked senest ved utløpet av overgangsperioden. Det er ennå ikke klart om det i overgangsperioden skal gjelde særlige ordninger og regler. Det er heller ikke på det rene om eventuelle markedsregulerende organer som blir opprettet, skal ha en midlertidig eller varig karakter. Fra norsk side er en selvsagt interessert i så liberale markedsordninger som mulig i overgangstiden og et reelt felles marked for produktene etter overgangstidens utløp. Forutsatt at en kan få forsikringer om at slike prinsipielle retningslinjer blir lagt til grunn for markedsordningen, bør man kunne gå med på at den nærmere utforming utstår til Norge eventuelt er blitt medlem av Fellesskapet.

Hovedproblemet fra norsk synspunkt knytter seg i så fall til etableringsretten. Her står igjen spørsmålet om fiske innenfor fiskerigrensen i en særstilling.

Roma-traktatens bestemmelser om etableringsretten er generelle og behandler ikke spesielt hvilken stilling fiske på sjøterritoriet kommer i. I den vedtatte plan for gjennomføringen av etableringsretten er det imidlertid fastsatt at restriksjoner på etableringsretten skal oppheves når det gjelder fisket på sjøterritoriet. Prinsippet om nasjonal likebehandling på fiskets område skal gjennomføres i perioden 1.1.66 – 1.1.68.

På grunn av de store næringsinteresser som knytter seg til spørsmålet i Norge, anser Regjeringen det for nødvendig å ta det opp til inngående drøftelse med De seks. I første omgang må en søke å få klarlagt hva forpliktelsene etter Roma-traktaten på dette punkt vil være. Vårt standpunkt må da være at vi forstår Roma-traktaten derhen at utlendingers adgang til å fiske innenfor fiskerigrensen bare skal gjelde i den utstrekning de i sin virksomhet er etablert i vedkommende land. En slik forståelse ville kunne redusere problemet uten at det dog vil løse det på

tilfredsstillende måte. En fullgod løsning må etter Regjeringens oppfatning gi oss fortsatt rett til å reservere fiske innenfor fiskerigrensen for norske fiskere alene.

Under forhandlingene med De seks må en fra norsk side søke å få i stand en ordning som gjør dette mulig. Regjeringen er klar over at dette kan bli et meget vanskelig spørsmål under forhandlingene, og en har foreløpig ikke tatt endelig standpunkt til hvordan et konkret norsk forslag til en ordning skal utformes. Det er vår oppfatning at man lettere vil kunne finne en hensiktsmessig formel for løsningen av dette spørsmål etter at den oppklaringsperiode som jeg har omtalt tidligere, er over.

I den etableringsplan som Fellesskapet har vedtatt, er det for fiskerienes vedkommende foretatt en gruppering etter fiskets art, og det er forutsatt noe avvikende regler for større havgående fartøyer og for kystfiskeflåten. For øvrig er den konkrete utforming av Fellesskapets politikk på dette område utskutt til senere drøftelser. En må gå ut fra at De seks kan ha noe divergerende interesser og synspunkter på den videre utformingen av reglene på dette felt. Nye medlemmer vil også etter alt å dømme ha sluttet seg til Fellesskapet før bestemmelsene blir endelig utformet. Det kunne sies atskillig til fordel for den oppfatning at man burde la disse problemene ligge inntil Norge eventuelt er blitt medlem av Fellesskapet, og som sådant kan øve innflytelse på utformingen av de endelige regler. Ved å presse fram standpunkter på det nåværende tidspunkt kan man risikere å låse fast fortolkninger som kan være ugunstigere enn de man kan nå fram til på et senere tidspunkt. Regjeringen er imidlertid kommet til at spørsmålet er av en slik næringspolitisk betydning at det så langt mulig må bringes klarhet i det allerede under tiltredelsesforhandlingene.

Et annet hovedspørsmål i forbindelse med etableringsretten på fiskets område knytter seg til det gjeldende forbud mot landing av utenlandskfanget fisk tatt med bunnslepenot. Andre land er tilbøyelige til å se dette forbudet som en kvantitativ importrestriksjon. Oppfattet på denne måte vil landingsforbudet komme inn under Roma-traktatens generelle regler for avviklingen av importrestriksjonene.

Fra norsk synspunkt er det naturlig å se på landingsforbudet som en restriksjon av fiskerimessig karakter, som tar sikte på å hindre at utenlandske fartøyer anvender norske havner som base for sitt fiske i Nordsjøen og Nord-Atlanteren. Etter denne oppfatning vil forbudet komme inn under Roma-traktatens bestemmelser om etableringsrett. For så vidt man får landingsforbudet godkjent i prinsippet som en restriksjon av fiskerimessig karakter, reiser det seg også på dette punkt spørsmål om hvor langt Roma-traktatens krav om likebehandling rekker. Før Regjeringen tar endelig standpunkt til hvilken ordning man fra norsk side skal ta sikte på, anser en det nødvendig å få problemene på dette felt nærmere klarlagt gjennom drøftelser med De seks. Generelt sett kan jeg si at Regjeringen vanskelig kan gå med på en helt fri og uregulert landing av utenlandskfanget fisk i norske havner.

På den annen side anser Regjeringen det for nødvendig og også forsvarlig å gå med på en oppmyking av de norske bestemmelsene på dette område. En bør således være innstilt på å godta en ordning med klart avgrensede landingsrettigheter.

Retten til landing kunne i tilfelle begrenses til visse perioder av året, til bestemte kvanta fisk, til bestemte havner eller distrikter, til visse fiskesorter eller til kombinasjoner av disse muligheter. I den utstrekning det lykkes å finne fram til tilfredsstillende reguleringer av fisket i Nord-Atlanteren og til en løsning av omsetnings- og produksjonsproblemene, bør en være villig til å drøfte en ytterligere oppmyking av landingsrestriksjonene. En slik oppmyking som her er omtalt, vil nødvendiggjøre en endring av trålerloven.

I nær tilknytning til landingsforbudet må en også se bestemmelsene i lov av 7. juni 1906 om forbud mot at utlendinger foretar omlastning av fisk innenfor den norske fiskerigrensen. Det er naturlig at man innenfor rammen av den ordning man kommer fram til for landing av utenlandskfanget fisk i Norge, får bestemmelser om at all fisk som avleveres innenfor fiskerigrensen eller i norske havner, skal selges til pakkere eller produsenter på land i samsvar med de bestemmelser som måtte gjelde for norske fiskere.

De øvrige spørsmål som reiser seg på fiskerienes område i forbindelse med en tilslutning til Fellesmarkedet, er etter Regjeringens oppfatning ikke av en slik karakter at det er nødvendig å ta disse opp til særskilt drøftelse under tiltredelsesforhandlingene. En vil i denne sammenheng peke på at de fleste vest-europeiske land yter subsidier til sine fiskerier. I flere land eksisterer det også ordninger som tar sikte på å stabilisere førstehåndsprisene. Disse spørsmål vil utvilsomt komme opp til drøftelse innenfor Fellesskapet i forbindelse med utformingen av den felles fiskeripolitikk. Dersom Norge kommer med i Fellesskapet, vil en på et senere tidspunkt kunne delta i utformingen av den felles fiskeripolitikk, og en regner med at det i slike drøftelser vil være mulig å få ivaretatt de vesentlige interesser som man fra norsk side har på disse felter.

Om fiskerispørsmålene vil jeg til slutt si at det er mange forhold som må sees i sammenheng. Et avgjørende synspunkt fra norsk side må være at en ordning totalt sett må gi oss et rimelig resultat. Vår holdning til landingsspørsmålet må for eksempel i stor utstrekning være avhengig av hvor liberal markedsordningen innenfor Fellesskapet blir. Fra vår side må et hovedpoeng være å sikre oss en rimelig forhandlingsposisjon under de kommende drøftelser av den felles fiskeripolitikk. Det gjelder derfor å unngå at vi før forhandlingene om den felles fiskeripolitikk blir innledet, må ta på oss forpliktelser på fiskerienes område, som i for sterk grad svekker våre muligheter til å øve innflytelse på disse forhandlinger.

Andre spørsmål.

Regjeringen har sett det slik at dersom det skal være mulig å vinne forståelse for norske særproblemer, må vi begrense det antall særløsninger vi ber om. Kommer vi med en rekke forslag til unntaksordninger fra Norge, risikerer vi at vi ikke vinner fram på de områder hvor vi anser det uomgjengelig nødvendig å få spesielle arrangementer godtatt. Som det vil ha gått fram av det jeg har sagt, er det ikke helt klart i hvilken utstrekning vi må ha særordninger for å få ivaretatt våre interesser på de felter jeg nå har behandlet. Drøftelsene i oppklaringsfasen vil utvilsomt gi oss en bedre oversikt over behovet for slike ordninger, men det synes å være klart at vi i

atskillig utstrekning må ta opp spørsmålet om særlige arrangementer for Norges vedkommende.

På denne bakgrunn har Regjeringen funnet at det ikke er hensiktsmessig å presentere de vanskeligheter som kan oppstå på enkelte felter innenfor industrien, som problemer av den karakter som krever særløsninger.

Når det gjelder industrien, vil en tilslutning til Fellesmarkedet være en fordel både på kortere og på lengre sikt for de tradisjonelle eksportbedrifter. For hjemmeindustrien regner en med at en tilslutning også stort sett vil kunne by på fordeler på lengre sikt. En må imidlertid ta i betraktning at en rekke bransjer kan bli stilt overfor betydelige tilpassingsproblemer i overgangsperioden. Dette må ses på bakgrunn av strukturelle særtrekk ved norsk hjemmeindustri. Blant annet er bedriftene gjennomgående mindre enn i tilsvarende bransjer i større industriland. En svakhet er også at storparten av bedriftene fremdeles mangler eksporterfaring og et etablert salgsapparat i utlandet. Tilpassingen til nye markedsforhold vil derfor måtte ta sin tid.

Hjemmeindustriens stilling under tilpassingsperioden vil i høy grad avhenge av konjunkturutviklingen og etterspørselsforholdene både i Fellesskapet som helhet og i Norge spesielt. Fra norsk side bør en derfor overfor Fellesskapet presisere at en rimelig løsning av de norske tilpassingsproblemer på industriens område har som forutsetning økonomisk vekst og stabile konjunkturforhold. Skulle konjunkturforholdene innenfor Fellesskapet for en tid utvikle seg i mindre gunstig retning, vil dette kunne føre til betydelige vansker for norsk hjemmeindustri, som vil kunne gjøre det nødvendig for Norge å anvende bestemmelsene i artikkel 226 vedrørende spesielle vansker i overgangstiden. Denne artikkel vil for øvrig også kunne anvendes om det oppstår vansker i forbindelse med tollreduksjonene, uavhengig av konjunkturforholdene. Ellers er det Regjeringens oppfatning at problemene som kan oppstå for hjemmeindustrien i overgangsperioden, i første rekke må søkes løst gjennom et konstruktivt samarbeid mellom industrien og myndighetene om tiltak som kan styrke industriens konkurranseevne. Det vil måtte bli en viktig oppgave for statsmyndighetene å medvirke til slike interne tiltak som effektivt og rasjonelt kan lette tilpassingen til de nye markedsforhold. Det er Regjeringens hensikt å fortsette det samarbeidet som allerede er innledet med representanter for de berørte hjemmemarkedsindustrier, med sikte på å klarlegge problemene og å finne fram til hensiktsmessige tiltak.

Som kjent har britene i sine forhandlinger med Fellesskapslandene tatt opp enkelte tollspørsmål som er av direkte interesse for oss både når det gjelder vår nåværende utenrikshandel og den industriutbygging og ekspansjon som vi planlegger i årene framover. Britene har foreslått at den felles ytre tolltariff for Fellesskapet skal settes til null eller vesentlig reduseres for en rekke produkter av betydning for Samveldelandenes utenrikshandel. De britiske ønskemål på dette området omfatter bl.a. aluminium, tremasse, cellulose, avispapir, bly og sink. Drøftelsene om slike endringer i fellestariffen er inntil videre overlatt en særskilt arbeidsgruppe for nærmere utredning. Fellesskapet har på dette området særlige beskyttelsesinteresser og vil trolig ikke ta stilling til de britiske forslag på dette

området før det foreligger klarhet bl.a. om hvilken holdning Norge kommer til å innta.

I prinsippet vil Norge se med velvilje på en reduksjon av Fellesskapets tollsatser overfor tredjeland. Om vi blir medlemmer, kan vi imidlertid vanskelig godta at tollsatser som er av spesiell interesse for norsk eksport, blir opphevet, mens tolltariffen for øvrig blir uendret. En må også vurdere om en skal reise spørsmålet om å få sikret tollfrie kontingenter i henhold til artikkel 25 for visse råvarer som er av betydning for norsk industri.

Jeg vil til slutt kort nevne at de institusjonelle og finansielle spørsmål trolig vil bli drøftet multilateralt mellom landene i Fellesskapet og de land som søker medlemskap. Tempoet i britenes forhandlinger vil sannsynligvis være bestemmende for når slike drøftinger kan komme i gang. Danskene forhandler allerede om nordisk arbeidsmarked og sosiale avtaler, og vi vil i tilfelle støtte dem på dette felt.

Om forhandlingene i sin alminnelighet vil jeg gjerne ha sagt følgende: Vi står foran forhandlinger som må føres over et bredt økonomisk område. Forhandlingsresultatet vil være en sum av løsninger på en rekke forskjellige felter. På enkelte områder kan det vise seg umulig å finne løsninger som vi vil anse som fullt tilfredsstillende. Til syvende og sist vil vi bli nødt til å foreta en avveiing. Dersom resultatet totalt sett må anses tilfredsstillende, kan vi måtte avfinne oss med at vi ikke når fram med vårt syn på enkelte spesielle spørsmål. De problemer som knytter seg til en slik avveiing vil vi imidlertid få høve til å komme tilbake til senere.

Formannen: Jeg takker for redegjørelsen.

Før jeg gir ordet fritt, vil jeg gjerne si at vi kunne jo her ta en debatt av generell karakter, men det blir vel flere anledninger til å komme tilbake til saken. Første gang blir i nær fremtid i forbindelse med innstillingen, som må ha et kapittel om dette spørsmål, men hvor man selvsagt ikke kan gå i detaljer, fordi det jo blir et offentlig dokument. Neste gang vi kan komme tilbake til saken, er når Regjeringen skal avgi sin erklæring, ca. 4 uker etter at søknaden er innlevert, forutsatt da at Stortinget gir sin tilslutning til Regjeringens forslag. Endelig blir det når forhandlingsinstruksen skal utarbeides. Det er jo da i og for seg på dette tidspunkt unødvendig å komme inn på detaljene her.

Braadland: Først et spørsmål av rent generell karakter. Denne redegjørelsen er jo fortrolig, men den handler om spørsmål som vi nødvendigvis kommer til å måtte behandle i innstillingen. Jeg vil bare få anmerke at de to første sidene omhandler spørsmål som vi allerede kommer inn på i den uttalelsen som vi regner med å avgi, og det kanskje noe mer utførlig enn her. Jeg nevner det bare fordi det ikke skal oppstå noen misforståelser. Det dreier seg ikke her om hemmeligheter, men om spørsmål av stor betydning. Det samme kan man si om en rekke av de spørsmål som behandles senere, hvor vi jo kjenner Regjeringens standpunkter og synspunkter fra før, fra foredrag som representanter for statsadministrasjonen har

holdt. Vi må da ha full anledning til å benytte de opplysninger som der er gitt, men det kan jo i enkelte tilfelle bli vanskelig å si om det er fortrolig eller ikke fortrolig.

Formannen: Det må være helt klart at man kan behandle disse spørsmålene. Man må kunne ta dem opp på eget initiativ, men man må bare ikke referere til et framlegg fra Regjeringen.

Borgen: Det er i redegjørelsen referert til utredninger fra flere utvalg. Det ville være av atskillig betydning for oss som skal behandle denne saken i komiteen, å få opplysningene lagt fram i sin helhet, innstillingene så å si, fra de utvalg som her er nevnt. Jeg kan bare nevne at jeg for min del, etter de opplysningene vi har fått, på en hel rekke punkter stiller meg tvilende til de resultater som utvalgene har kommet til, og jeg ville gjerne ha sett deres grunnmateriale og sett i hvilken utstrekning denne tvilen er berettiget. En kan videre rent generelt si at på dette stadium, hvor vi står like foran å skulle behandle og avgjøre i Stortinget hvor vidt vi skal søke medlemskap, burde et slikt grunnmateriale som det utvalgene har behandlet, ha vært tilgjengelig og studert. Det er på høy tid at vi nå får dette materialet, hvis det da er i en slik form at det kan legges fram.

Statsråd Gundersen: Vel, det dreier seg her om interne arbeidsdokumenter i administrasjonen. Det ene utvalget, Kapitaloverføringsutvalget, er et utvalg i det vesentlige innenfor Handelsdepartementet. Det er en byråsjef der som har vært formann i utvalget, og så har vi trukket inn en del folk fra Norges Bank og Finansdepartementet, og der foreligger det altså et papir som er levert til meg i departementet. Jeg har naturligvis gått det igjennom meget nøye, men jeg har ikke gjort meg ferdig med det.

Det andre utvalget, Etableringsutvalget, er et utvalg som er nedsatt innenfor Industridepartementet, men også der slik at de har trukket inn en del folk fra andre departementer. Det er altså departementale arbeidsdokumenter dette, som vi fremdeles har under arbeid.

Jeg er ikke beredt til å svare på hr. Borgens spørsmål. Jeg vil nok se litt mer på dette. Det ville i tilfelle så vidt jeg vet være nokså usedvanlig om man leverte fra seg slike dokumenter som vedkommende statsråd ennå ikke har kunnet ta standpunkt til. I hvilken utstrekning jeg selv i ett og alt kommer til å være enig med disse utvalgene, kan jeg ikke på det nåværende tidspunkt si, det er blant annet avhengig av utviklingen i de britiske og de danske forhandlinger, utviklingen i Fellesskapets praksis, osv. Det er en hel masse ting som vi får bedre rede på etter hvert.

Borgen: Jeg må si meg helt og absolutt enig med statsråden i at når situasjonen er den han beskriver, er det selvfølgelig overmåte vanskelig å legge fram utvalgenes innstillinger – for på ny å bruke det uttrykket. Men jeg synes nok også at det han beskriver der, og som jeg synes er en god begrunnelse for hans standpunkt, er temmelig avslørende for hvilken situasjon vi er i. Og vi som skal sitte

i Stortinget og ta standpunkt til disse spørsmålene, som jo er de absolutt springende i denne saken når det gjelder ansøkningsformen, vi er i den situasjon at vi jo må vurdere disse tingene, og når det da ikke er kommet lenger enn at hverken Handelsdepartementet eller Industridepartementet har dette materialet så klart at de kan våge å levere det fra seg, da synes jeg jo også at det er et drøyt stykke at det på et slikt grunnlag lages en redegjørelse for Stortingets utvidede utenrikskomite, som den skal bygge på når den skal ta standpunkt til om vi skal melde oss inn som fullt medlem eller ikke. Disse tingene burde jo være ubetinget klarlagt i alle instanser før en gikk til et så viktig skritt.

Ingvaldsen: Jeg forstår statsråd Gundersens redegjørelse sådan at dette er Regjeringens syn på forhandlingsopplegget, slik som man har tenkt seg å følge det på det nåværende tidspunkt. Det inneholder da en hel del vurderinger som man vel kan si er av både praktisk, taktisk og teknisk art.

Jeg forstår det videre sådan at under vanlige forhandlinger også med fremmede makter, må Regjeringen ha et forhandlingsopplegg, men det blir jo på en måte en konfidensiell sak, og det kan ikke være meningen at dette dokument som sådant skal offentliggjøres og være gjenstand for offentlig diskusjon.

Når det gjelder sakens realitet kunne det også etter bare en slik gjennomlesning som nå, være en del ting som man i og for seg kunne ha noe å bemerke til eller spørre om. Jeg ser det imidlertid slik at det å føre disse forhandlinger er Regjeringens ansvar. Regjeringen finner altså at dette er riktig, og når den nå har fremlagt det for den utvidede utenrikskomite, er vel det for å orientere. Og hvis det skulle være vesentlige ting man har å innvende mot det, kan man jo gi uttrykk for det. Men ellers går jeg ut fra at dette er en intern sak som Regjeringen akter å bygge på, og som ikke kan benyttes til offentlig fremstilling eller behandling.

Bondevik: Det var litt av det same som hr. Ingvaldsen var inne på som eg gjerne ville ha klårlagt.

Det er greitt at når departementet har hatt to fagutval som har vurdert to viktige område som vert aktuelle i tilfelle av at ein skal tinga om medlemskap, så må det i all fall vera klårt for det fyrste om det som her står på nokon som helst måte kan brukast, og for det andre om det kan tenkjast at nokon av representantane ut ifrå dette meiner at dei har fått opplysningar som dei er sikre på vil stå for ein nærare analyse. For her er berre sagt at det og det utvalet har kome til det og det resultat. Men me veit ikkje kva dei byggjer på, me kjenner ikkje deira måte å resonnera på, me kjenner ikkje pluss og minus. Dersom me då skulle berre så å seia akseptera det som å vera eit konkret og eintydig resultat, er eg redd for at me byggjer på sandgrunn. Og eg meiner at i all fall dersom hovudpunkta i dei drøftingane som desse – om me skal kalla det – ekspertutvala har hatt, verkeleg skal telja noko for vår vurdering, må me vita noko meir enn det statsråden her har lagt fram, fordi grunnmaterialet for sjølve vurderingane manglar fullstendig, etter mitt skjøn. Og så mange viktige spørsmål som det reiser seg etter kvart her og som me fyrst får greie

på no, vert det vel noko vanskeleg for nokon kvar å kunna fylgja med og kunna gjera seg opp ei fullstendig meining om dei ymse sider av dette vidfemnande spørsmålet i det hektiske jag som me no er komne inn i. Men det skal eg koma tilbake til under neste sak.

Leirfall: Det er vel på den eine sida klårt at eit departement må ha anledning til å sette ned eit arbeidsutval innan departementet utan dermed å vere pliktig til å legge resultata fram for Stortinget. Men på den andre sida, hvis det blir referert til eit utval og utvalets oppfatning blir tatt til inntekt for eit bestemt syn, då er det vel alminneleg kutyme at komiteen også skal få anledning til å vite kven som har sutte i utvalet og kva innstillinga går ut på. Elles synest eg det er litt eiendomeleg, når ein her gong på gong refererer til kva forskjellige utval antar og meiner og trur, at ein samstundes får høre at handelsministeren enno ikkje har tatt standpunkt til vedkomande innstilling eller at den ikkje er ferdigbehandla i departementet.

Så var det eit anna spørsmål. Når det gjeld avsnittet om jordbruket, er det behandla bare innanfor departementet eller har det også der vore eit utval, og då med spesielt jordbrukskunnige folk?

John Lyng: Jeg er selvfølgelig ikke uenig med hr. Borgen, hr. Leirfall og hr. Bondevik, som har understreket betydningen av at vi får mest mulig faktisk opplysningsstoff før denne komite og senere Stortinget tar sitt standpunkt. Men jeg synes nok den indirekte kritikk som her er rettet mot statsrådens utredning er noe urettferdig. For denne utredningen har jo tatt sikte på fra Regjeringens side å gi komiteen en skisse av hvordan Regjeringen har tenkt seg at forhandlingsfasen kan komme til å arte seg. Man stiller visse prognoser for utviklingen i det kommende år, man skisserer visse arbeidshypoteser, man trekker så å si opp visse strategiske hovedlinjer inn i fremtiden, og jeg synes det er fortjenstfullt at Regjeringen har villet prøve å trekke opp en slik strategisk hovedplan og skissere den for komiteen her. Men når hensikten er å skaffe seg en slags oversikt over hva som fremtidig skal skje taktisk og strategisk, kan man jo ikke forlange at slike strategiske hypoteser skal være underbygget med all verdens fakta. Det Stortinget nå skal ta standpunkt til er hvor vidt det skal forhandles eller ikke, og de strategiske detaljer i den videre forhandling får man jo ta skritt for skritt. Jeg synes den skisse handelsministeren har gitt oss av hvordan han har tenkt seg at problemene suksessivt vil oppstå under forhandlingene er en illustrerende skisse, og som sagt, å forlange at den skal detaljeres noe vesentlig mer enn den er, det synes jeg ikke vi på det nåværende tidspunkt kan gjøre.

Johs. Olsen: Jeg merket meg det som ble sagt angående fiskeriene, og det var jo ikke så meget konkret. Det var pekt på visse ting, men når det gjelder løsningen av dem, så var det som ble sagt bygget på antagelser. Jeg vil bare si at det er lite å holde seg til. Jeg synes det er akkurat som når en har lest Roma-traktaten, og da skal uttale seg om hvordan fiskeripolitikken i Norge kan innpasses under Roma-traktaten hvis vi blir medlem av Fellesmarkedet.

Jeg tror det er i meldingen det står nevnt en rapport fra Den politiske komite i Fellesskapets parlamentariske forsamling. Jeg vil be utenrikskomiteens sekretær notere dette, og hvis man har fått den, at vi da kunne få se på den i komiteen.

I Dok. nr. 3 i forbindelse med den nye grunnlovsparagrafen står det på side 10 gjengitt et skriv fra professor Andenæs, hvor han sier:

> ”Under henvisning til komiteens brev av 7. og 29. november 1961 tillater jeg meg vedlagt å sende min utredning om ”Konstitusjonelle spørsmål ved Norges tilslutning til Det europeiske økonomiske fellesskap.”
>
> Blant de spørsmål som er nevnt i komiteens brev av 7. november er også hvilke følger en norsk tilslutning vil ha for bestemmelsene i vår nærings- og konsesjonslovgivning, herunder bl.a. lovgivningen for fiskeri- og jordbruksnæringen. Jeg har ikke funnet anledning til å ta opp til behandling disse spørsmål, som ikke er av konstitusjonell art og kan trenge en særskilt utredning.”

Jeg vil da spørre: Er de spørsmål som vi nevnte i komiteens brev av 7. november under utredning av professor Andenæs eller professor Castberg? Dengang nevnte jeg f.eks. råfiskloven, og ikke bare loven, men også den fullmakt som loven gir departementet til å godkjenne vedtekter i salgslag som bestemmer priser og omsetning og alt dette. Likeens har vi fiskeeksportloven av 30. juni 1956 som angår eksport av fisk og fiskevarer. Det er også en fullmaktslov som departementet bruker til eksportregulering i nær sagt videste forstand. Jeg ville gjerne hatt den utredning som vi ba om i komiteen om hvor vidt disse kan innpasses under Roma-traktatens artikler eller om de må endres. Dette gjelder den endelige varige ordning, ikke overgangsordningen, for man kan jo lese seg til av artiklene at når det gjelder overgangsordningen kan man kanskje få til både det ene og det andre.

Det er også en annen ting jeg vil spørre om som ikke er helt klar. Jeg forstår det slik at søknadene om medlemskap fra britene og danskene er søknader på grunnlag av Roma-avtalen, og at i og med at man har innsendt søknad har man godtatt prinsippene i Roma-avtalen slik som den lyder i dag. Jeg har i all fall fått den forståelse fra utenriksministeren at det er det som må legges i det når man søker om medlemskap, at man har godtatt prinsippene. En annen sak er det om man kan gå inn som medlem av Fellesskapet etter at man har ført disse forhandlingene og sett resultatet av dem. Men jeg vil spørre om ikke dette at man har godtatt prinsippene igjen betyr at man dermed skaper større vanskeligheter fordi man da har bundet seg en hel del på veien, hvis man senere skulle føre forhandlinger på grunnlag av assosiasjon? For meldingen går jo ut på at der egentlig er tre alternativer: Om vi skal søke om fullt medlemskap, om vi skal søke om assosiert medlemskap eller om vi ikke kan gå inn hverken som assosiert eller som fullt medlem i Fellesskapet. Det er jo det som det skal tas standpunkt til. Derfor ville det være av betydning å få svar på de ting som jeg her har nevnt.

Hegna: Jeg er i og for seg enig med hr. Lyng i at den utredning som handelsministeren har gitt er et fortjenstfullt dokument som kan være av stor nytte for det arbeidet vi har å utføre med innstillingen. Det som kanskje kunne sies i

forbindelse med det var at man gjerne skulle ha hatt det noe før. Noe av det som er det fortjenstfulle ved det etter min mening, er at det retter oppmerksomheten mot en rekke viktige områder og presiserer problemene i forbindelse med disse områdene på en langt klarere måte enn det er gjort under sakens behandling tidligere. Rent bortsett fra hvilken betydning dette ville hatt for vårt arbeid nå i siste fase, tror jeg det kunne ha spart oss for en hel del diskusjon, og sannsynligvis gjort at vi kunne ha kommet noe lenger med arbeidet med denne innstilling enn vi faktisk er kommet.

Jeg må ellers få lov til å gi min tilslutning til det formannen sa at i arbeidet med innstillingen kan selvsagt alt det stoff som legges fram her i komiteen brukes av komiteens medlemmer rent generelt. Man kan ikke i noe tilfelle der hvor det er klausul henvise til noe departement eller noen bestemt statsråd – det kan man ikke gjøre, men selve opplysningene måtte kunne brukes og legges fram, med mindre vi da under arbeidet i komiteen skulle komme til det resultat at dette ikke kan offentliggjøres. Men det som ellers legges fram av opplysninger som er av betydning for vår vurdering må vi kunne bruke.

Hva angår selve problemet som har vært omtalt her om forholdet mellom opplegget og de mange nevnte utvalg, tror jeg at problemene er oppstått fordi at selve, jeg hadde nær sagt, konstruksjonen av dokumentet skulle være på en litt annen måte. For når man henviser til disse utvalg hvis utredninger så å si er noe av det som legges fram som grunnlag for de konklusjoner som man kommer til, så kan man ikke nekte for at det er et rimelig ønske fra komiteen å se nærmere på disse utvalg, den personlige sammensetningen og også hvilket materiale de har hatt å støtte seg til. Det må være klart. Men etter de ting som er opplyst her er det egentlig ikke det man har hatt å gjøre med. Man har hatt å gjøre med det som man jo vanligvis har i departementene – utvalg av departementsfolk som arbeider med problemene for å legge til rette grunnlaget for noe som Regjeringen vil fremme, og det er jo skikk og bruk at den slags interne arbeidsdokumenter ikke er noe som vanligvis legges fram i komiteene eller i Stortinget, og det er heller ikke noe som stortingskomiteene eller Stortinget gjør krav på under vanlige forhold. Det har riktignok av og til vært litt omstridt, det spørsmålet, men jeg tror den praksis nå er alminnelig anerkjent.

Det uheldige her er kanskje bare rett og slett at det er en litt uheldig utforming, i og med at man presenterer et utvalg med en utredning, hvor det i virkeligheten ikke er meningen å gjøre noe annet enn å gi en fremstilling av det Handelsdepartementet selv ønsker å få fram. – Men jeg vil gjenta at jeg er helt enig i at det er meget nyttig å ha fått denne redegjørelsen.

Borgen: Jeg vil gjerne vende litt tilbake til selve behandlingsmåten av dette dokument som er lagt fram her i dag. Jeg vil gjerne slutte meg til det hr. Hegna og andre har sagt om verdien av at vi har fått denne oversikten. Jeg har imidlertid notert meg en hel serie med spørsmål, steder hvor jeg er noe i tvil om korrektheten av de faktiske opplysninger, og steder hvor jeg ønsker å ha faktiske opplysninger ytterligere tilrettelagt. Det er steder hvor jeg er i sterk tvil om selve vurderingen og punkter hvor jeg er helt uenig i den vurdering som foreligger.

Vel, hvis det er slik at dette med de utarbeidende utvalg som har arbeidet for departementene er departementenes egne interne affærer, så får det være opp til departementene og Regjeringen å bedømme hvor langt de vil gå i å sende oss her i Stortinget det materiale. Men som hr. Bondevik mener jeg at vi er nødt til å få lagt fram de fakta som utvalgene har gått ut fra for at vi skal kunne bedømme om det resultat som de og departementene på grunnlag av vedkommendes arbeide er kommet til, er holdbart. Og mitt spørsmål er da: Hvordan skal vi kunne ordne en slik behandling i komiteen at vi skal kunne få tak i dette? Da må jo gangen bli at vi må få studere dokumentet og komme tilbake til det i et møte hvor regjeringsrepresentanter er til stede, slik at vi kan rette våre spørsmål til dem. Det kan ikke være tilstrekkelig at vi sitter i komiteen og diskuterer oss imellom og drar i tvil både om det er tilstrekkelig opplysninger og om de vurderinger som er gjort på de enkelte områder er slik at de kan godtas. Da mangler jo den ene parten. Så jeg vil gjerne reise spørsmålet om hvordan vi skal gå videre med behandlingen av dokumentet. Det er nokså avgjørende for hvor vidt vi alt i dag skal ta fatt på de punkter som vi vil ha diskutert videre eller om vi skal kunne vente med det til et senere møte.

Statsråd Gundersen: Jeg vil gjerne på ny få lov å vise til og presisere det jeg sa i redegjørelsen, at det jeg hadde i tankene å gjøre i dag etter oppfordring fra komiteen var å skissere opp det som Regjeringen i dag regner med vil danne grunnlaget for den erklæring som vi skal avgi overfor Fellesskapet når vi kommer frem til det som jeg kaller fase 2, altså begynnelsen på oppklaringsperioden. Men jeg har sagt at dette spørsmål vil Regjeringen komme tilbake til når vi er kommet så langt at vi nærmer oss det tidspunkt da vi skal utforme denne erklæring. Da vil Regjeringen gjerne få drøfte innholdet i erklæringen med den utvidede utenrikskomite.

Men det er ikke mulig i dag å låse det fast og si nøyaktig at det og det kommer det til å stå i den erklæring. Det har jeg forsøkt å gi en begrunnelse for. Jeg henviser til at forhandlingene med britene og danskene går sin gang. En del ting som i dag er uklare, vil under disse forhandlingene komme til å bli klare for oss – kanskje. Videre er jo hele Fellesskapet ”a going concern”, det arbeider hver dag, og visse ting blir klarere for oss etter hvert. Når vi da kommer så langt at det er praktisk mulig og forhandlingsmessig fornuftig å sette seg ned og skrive denne erklæringen, vil vi komme tilbake til komiteen med den.

Og så når det gjelder disse interne arbeidsdokumentene. Jeg husker ikke nøyaktig hvordan mine ord falt, men det var ikke min mening å si at dette er papirer som jeg har lest og som jeg deretter uten videre refererer her uten å ha vurdert dem. Jeg har arbeidet nokså meget med dem, men jeg har altså en viss reservasjon fordi dette er vanskelige komplekser av spørsmål og jeg er overbevist om at ingen av oss vil kunne være hundre prosent sikker på at alle vurderinger i alle detaljer er riktige. Der er nemlig en usikkerhet forbundet med alt dette, som ligger i sakens natur. Men jeg kan si det slik at jeg i det vesentlige vil kunne slutte meg til hva disse to utvalg er kommet til.

Så var det spørsmålet om hvor vidt slike papirer da skal komme videre til komiteen. Ja – det står ikke noe der som jeg har interesse av å skjule for denne komite, så hvis det er komiteens ønske, kunne jeg tenke meg at jeg kunne sende det ned her, så kunne det jo legges ut i komiteen, og så fikk man lese det og bruke det, de som vil bruke det. I administrasjonen arbeider vi naturligvis videre med alle disse spørsmål, de to feltene kapitalspørsmålet og etableringsspørsmålet, fiskeri, landbruk og hva det nå kan være. Det er et kontinuerlig arbeid som pågår her. Det er et internt arbeid, men det er også et utadrettet arbeid, og vi har vårt diplomatiske maskineri i virksomhet for å innhente opplysninger, for å ventilere visse spørsmål som kan fortone seg som uklare, og vi får dette materiale kontinuerlig inn, og vi bruker det. Så vel, jeg overlater dette til komiteen, og hvis det er så at det er et ønske fra komiteens side om å få akkurat disse to papirene ned her, vil ikke jeg ha noe å innvende mot at man får dem.

Hr. Leirfall spurte om det var nedsatt et lignende utvalg for landbruket. Nei, det har det ikke vært. Når det gjelder de øvrige felter har det vært et vanlig departementalt arbeid og et interdepartementalt arbeid, uten at det har vært formalisert i utvalgs form.

Hr. Johs. Olsen reiste spørsmålet om fiskerilovgivningen. Jeg hadde litt vanskelig for å høre alt, men jeg forsto det slik at hr. Johs. Olsen gjerne ville vite om vi arbeidet med og vurderte i hvilken utstrekning vår fiskerilovgivning kan opprettholdes og anvendes om vi kommer inn i Fellesmarkedet. Var det ikke så?

Johs. Olsen: Jeg vet ikke om det gikk hus forbi, men jeg sa at 7. november var komiteen enstemmig om å sende skriv til Andenæs og Castberg med anmodning om en utredning av de konstitusjonelle spørsmål i forbindelse med en eventuell tilslutning, og vi nevnte også konsesjons- og næringslovgivningen, deriblant den lovgivning vi har for jordbruk og fiske. Videre refererte jeg at Andenæs på side 10 i Dokument nr. 3 sier følgende:

> ”Jeg har ikke funnet anledning til å ta opp til behandling disse spørsmål, som ikke er av konstitusjonell art og kan trenge en særskilt utredning.”

Og jeg spurte da om Andenæs eller Castberg var satt i gang med å utrede de spørsmål som komiteen der pekte på.

Statsråd Gundersen: Vel, det er kanskje et spørsmål mer rettet til komiteen selv enn til meg.

Johs. Olsen: Ja, en kan jo si det, kanskje.

Statsråd Gundersen: Mitt svar er at vi i administrasjonen arbeider med disse ting, men jeg har ikke sett noe grunnlag for å engasjere professor Andenæs eller professor Castberg i disse spørsmålene. Man må vel for øvrig stille et stort spørsmålstegn ved deres sakkyndighet på akkurat dette område.

Så var hr. Hegna inne på spørsmålet om hva som kan brukes og hva som ikke kan brukes av dette stoffet. Jeg har vært i sterk tvil om hvordan jeg skulle legge fram en slik redegjørelse som denne. Hvis det hadde vært i et åpent stortingsmøte, kunne jeg ikke ha gått i detaljer på den måten som jeg har gjort her. Det har visst vært sagt tidligere av noen at man kan ikke drive forhandlinger med Brussel fra Stortingets talerstol. Vi ville i tilfelle gi fra oss for meget av vår forhandlingsposisjon og vårt opplegg hvis akkurat dette "dokumentet" ble fremlagt offentlig.

Jeg vet ikke annen råd enn å si at jeg får overlate til komiteens medlemmer å vise sitt beste skjønn der. Det er forhandlinger vi skal drive, og det er ikke klokt å vise sine kort på forhånd, i altfor stor utstrekning i all fall. Jeg har lagt fram det som jeg på det nåværende tidspunkt synes jeg kan si, og jeg har gjort det så åpent som overhodet mulig. Så får man da prøve å begrense seg. Det vil muligens ikke være hel enighet blant komiteens medlemmer om hva man skal bruke og hva man ikke skal bruke, men det kan jeg ikke blande meg bort i.

Røiseland: Det er sjølvsagt ikkje så lett å balansere og vite kva ein skal våge eller ikkje skal våge å skrive når komiteen skal uttale seg om dette forhandlingsopplegget. Men eg går ut frå at når det gjeld den interne drøftinga, må vi vel i gruppene, i all fall i lukka møte, kunne referere det vi vil av dette – ikkje dele det ut, naturlegvis, men referere det – for eg trur nok at det vil ha nokså mykje å seie for medlemene av gruppene at dei blir orienterte.

Når det gjeld sjølve saka, er eg samd med hr. Lyng. Eg kan ikkje skjøne at det viktigaste i dag er å prosedere om utvalas tolking av Roma-traktaten er hundre prosent vanntett eller ikkje. Sjølvsagt må ein vurdere Roma-traktaten for å kunne gjere seg opp ei meining om forhandlingsopplegget, kva det kan nytte å be om og kva det ikkje kan nytte å be om. Det er heilt greitt. På den andre sida er det vel ingen i dette land som kan tolke alle detaljar i Roma-traktaten med ei visse på hundre prosent. Eg vil gjerne sjå den som kan gjere det. Det kan heller ikkje desse utvala. Så ein del må bli prognose, det kan ikkje bli noko anna. Om den prognosen har 90 prosent sannsynlegheit for seg eller om den har 70, meiner eg er likevel eit mindre viktig spørsmål i denne samanheng. Det som eg meiner er det viktigaste her, det er at vi blir klåre over, og blir mest mogleg samde om, kva resultat ein skal ta sikte på å oppnå når det gjeld dei ymse næringane. Og der kan det vere delte meiningar. Det kan vere delte meiningar om det eventuelle resultat er akseptabelt eller ikkje, eller om vi skal prøve noko anna. Og det synest eg nok det er grunn til å diskutere.

For å nemne eit døme som kan illustrere det eg meiner: Her er nemnt Kornforretninga. Vel, om Kornforretninga kan drive i samsvar med Roma-traktaten eller ikkje, vil forhandlingane vise. Men det som må vere viktig for oss, det er å få eit opplegg slik at vi tar sikte på i all fall frå først av at den vil kunne drive – at vi tar sikte på å få det til. Så får det vise seg korleis det går, og dersom den ikkje kan drive, må vi jo prøve å få til andre ordningar som kan gi ei løysing. Det er det praktiske resultat med omsyn til opplegget som eg meiner er det viktigaste, ikkje ei vurdering av om utvalas tolking av Roma-traktaten er heilt vanntett.

Det er ei spesiell side som eg synest at departementet har vore litt lite inne på, og det er overgangsordningane. Det har vore nemnt for jordbruket, og det har også vore nemnt litt for industrien, men eg veit at det har så pass mykje å seie også for heimemarknadsindustrien at eg synest nok det ville vere grunn til å gå nærare inn på det. Det var også av dei ting som gruppa for heimemarknadsindustrien var nokså sterkt inne på da dei var her i komiteen. Eg bare nemner det.

Formannen: Hvis vi skal få tid til å diskutere også det andre spørsmålet på dagsordenen, tror jeg jeg må be de etterfølgende talere fatte seg så kort som mulig.

Kjøs: De spørsmål og problemer som er behandlet i den redegjørelse som handelsministeren har gitt her i dag, er jo også behandlet i de utkast til innstilling som arbeidsutvalget, den ordinære utenrikskomite, har behandlet. Jeg kan ikke tenke meg at man i det videre arbeid skal gjøre noen henvisninger til dette dokument eller i det hele tatt trekke dette dokument inn i den videre behandling i komiteen. Jeg har nemlig oppfattet den redegjørelse som er gitt her, som en orientering om hvordan Regjeringen ser på de problemer som reiser seg og hvordan disse problemer vil bli søkt klarlagt i den såkalte oppklaringsperiode, for så å danne grunnlaget for den erklæring som Regjeringen skal avgi, altså den ansøkning som i sin tid skal sendes. Jeg har oppfattet redegjørelsen som en orientering nærmest til etterretning for komiteen. Det hele vil være under stadig utvikling, slik som handelsministeren har gitt uttrykk for, og derfor har jeg heller ikke tenkt meg at man på dette tidspunkt skulle ta standpunkt til det som er lagt frem her, det må vi vel gjøre når vi kommer så langt at Regjeringens erklæring blir utformet og så lagt fram for komiteen. Jeg vil gjerne ha sagt dette fordi jeg vil ha klarlagt for meg selv i all fall hvordan dette dokument som er lagt fram her, videre skal betraktes under komiteens arbeid. Og jeg mener at det ikke er egnet til å trekkes inn i komiteens videre arbeid. Men det er av stor betydning for komiteen å ha fått denne orientering, det vil jeg gjerne ha understreket.

Langhelle: Jeg vil begynne med å si at jeg også synes at den orientering som ble gitt av statsråden, var både nyttig og verdifull. Når det gjelder disse to arbeidsdokumentene som har vært nevnt her, vil jeg gjerne understreke det som statsråden selv sa, at det er arbeidsdokumenter som nå er til videre behandling i administrasjonen, og på dette punkt forsto jeg også statsråden slik at han forholdt seg rent refererende til det som var lagt fram fra disse utvalg. Hvis det som utvalgene har arbeidet med, rent faktisk er av informativ interesse for komiteen, er det naturligvis utmerket å se det. Men det som er enda viktigere for komiteen, det er å få vite på et senere tidspunkt resultatet av administrasjonens og Regjeringens behandling av disse dokumenter, med den begrunnelse som Regjeringen naturligvis da vil gi for det standpunkt som den tar på grunnlag av disse rapporter. Det er det som for komiteen som komite er det vesentlige.

Spørsmålet om referering av disse dokumentene har vært nevnt av flere. Jeg vil si det slik som også hr. Hegna sa det, at synspunkter må naturligvis kunne

refereres, det skulle være greitt. Men det er klart at når statsråden her sier at han for sin del, av hensyn til de forhandlinger som skal finne sted senere, ikke ønsker dette referert i sitats form – og det er et synspunkt som jeg forstår – så pålegger det komiteen og dens enkelte medlemmer å vise den tilbørlige aktsomhet nettopp av hensyn til forhandlingene som kommer. Ellers tror jeg at man kan stille for sterke krav til den klarlegging som man ønsker. Det er naturlig at et slikt ønske er til stede, men mulighetene for en fullstendig klarlegging er realistisk sett begrenset, og vi kan ikke be om en klarlegging *før* forhandlinger som er av en slik art at først forhandlingene selv kan gi klarhet.

Statsråd Gundersen: Bare en enkelt bemerkning. Flere av talerne nå har henvist til "det dokument som nå er fremlagt for komiteen". Jeg vil bare gjerne si at det var ikke min mening å fremlegge noe *dokument*. Jeg skulle etter anmodning gi en muntlig redegjørelse i komiteen for hvordan Regjeringen så på utformingen av forhandlingsopplegget, så langt som man på det nåværende tidspunkt kunne komme med det, men som jeg sa da jeg begynte, syntes jeg at dette kanskje ville være så pass vanskelig å følge med i, at jeg lot det mangfoldiggjøre, slik at medlemmene kunne følge meg under opplesningen av foredraget. Så vil jeg for ordens skyld gjerne ha presisert at det ikke er noe *dokument* som er fremlagt for komiteen.

Braadland: Jeg forsto statsråden slik at dette dokumentet som er fremlagt, skulle tjene som bakgrunn for, forklaring, utdyping, forberedelse av den regjeringserklæring som skal avgis – at det er det prinsipale ved denne redegjørelse. Da vil jeg gjerne få spørre: Er det ikke så at vi vil få utkastet til regjeringserklæring før debatten begynner?

Statsråd Gundersen: Før hvilken debatt begynner?

Braadland: Før debatten begynner om denne saken.

Statsråd Gundersen: Nei.

Braadland: Etter min oppfatning er regjeringserklæringen et meget viktig element når det gjelder valget mellom fullt medlemskap og assosiering. Den erklæringen binder oss meget sterkt, ikke minst hvor det gjelder det fremtidige politiske samarbeid, og det er et sentralt punkt i denne saken.

Formannen: Der vil jeg bare si at det er ganske klart – det har jo også Regjeringen sagt – at den erklæringen vil bli forelagt for den utvidede utenrikskomite.

Vel, da får vi foreløpig avslutte denne debatt og gå over til det annet punkt på dagsordenen, nemlig *selve arbeidsplanen*. Jeg vil gjerne be statsministeren redegjøre for Regjeringens syn på dette spørsmålet.

Borgen: Får jeg bare lov til å si en eneste ting, bare for at det ikke skal passere uten at en har vært inne på det. Det gjelder det som er nevnt på side 3 om Frihandelsutvalget, "hvor" – står det – "foruten de interesserte departementer også organisasjoner i nærings- og arbeidslivet er representert." Jeg vet ikke i hvilken utstrekning det er ordnet for organisasjonene ellers, men når det gjelder landbruksorganisasjonene har disse *ikke* vært representert i Frihandelsutvalget. Vedkommende jordbrukskyndige som møtte der, møtte på personlig basis, så landbruksorganisasjonene har for så vidt ikke hatt noen mann med i det utvalget. Jeg ville bare ha nevnt dette, siden det står så rett fram her. Jeg vet ikke om det har noen stor betydning om det blir opplyst nå eller ikke, men for at ikke anledningen skulle gå forbi, ville jeg ha nevnt det.

Statsminister Gerhardsen: Jeg vil minne om at det var Regjeringens forutsetning og så vidt jeg forstår også komiteens iallfall komiteflertallets, forutsetning opprinnelig at en skulle få behandlet spørsmålet om forhandlingsformen allerede før jul. Så ble det i et møte i komiteen, det var vel i november måned, fra Arbeiderpartiets komitemedlemmer reist forslag om en utsettelse til februar måned. Det var den gang sterk tvil i komiteen, idet et mindretall gikk imot en slik utsettelse, men det ble vedtatt, og med det var da forutsetningen lagt for at Regjeringen skulle vente til siste halvdel av februar med å legge fram tilleggsmeldingen. Det var vel allerede da på det rene at det kunne medføre visse skadevirkninger for Norges stilling til og forhandlingsposisjon i forhold til Fellesskapet, men alt i alt vil jeg for mitt vedkommende tro at noen avgjørende og vesentlige skadevirkninger har denne utsettelsen forhåpentlig ikke hatt. På den annen side synes jeg nok nå det er temmelig mange ting som tilsier at en bør ta sikte på å få en snarlig avgjørelse. En ytterligere utsettelse ville, så vidt jeg kan forstå, måtte komme til å få ganske store skadevirkninger.

Når det gjelder spørsmålet om timeplanen og tidspunktene, vil jeg gjerne få gjøre oppmerksom på at hvis den norske søknaden om forhandlinger kan innleveres før 14. april, vil Kommisjonens uttalelse kunne foreligge i et rådsmøte 7. og 8. mai, slik at den norske regjeringserklæringen da vil kunne avgis i et rådsmøte 4. og 5. juni. Realitetsforhandlinger vil da kunne påbegynnes i slutten av juni måned. Hvis den norske søknaden innleveres omkring månedsskiftet april – mai, vil Rådet i et møte 7. og 8. mai kunne oversende den til Kommisjonen, og Kommisjonens uttalelse vil foreligge til rådsmøte 4. og 5. juni. Den norske regjeringserklæringen vil da antakelig kunne avgis i rådsmøte 2. og 3. juli, og realitetsforhandlinger vil tidligst kunne påbegynnes i midten av juli måned. Hvis søknaden innleveres i siste halvdel av mai, vil Rådet kunne sende den til Kommisjonen 4. og 5. juni. Kommisjonens uttalelse vil da først kunne behandles i rådsmøte 2. og 3. juli. Det er da mulig at den norske regjeringserklæringen kan avgis før ferien, men realitetsforhandlinger kan da ikke under noen omstendighet påbegynnes før etter ferien, det vil si tidligst i annen uke av september måned.

En rekke av de spørsmål som er gjenstand for forhandlinger mellom Fellesskapet og Storbritannia, har betydning for Norge. Særlig gjelder det kanskje

britenes krav om at fellestariffen skal gi tollfrihet for aluminium, tremasse, avispapir, cellulose, bly og sink. Hvis Norge ikke er i forhandlingsposisjon på det tidspunkt disse spørsmålene avgjøres, kan vi altså ikke vente å få noen direkte innflytelse på resultatet. Den britiske regjeringen tar fortsatt sikte på medlemskap fra 1. januar 1963. Britene ønsker derfor et gjennombrudd i forhandlingene senest i løpet av juli måned. Denne målsettingen ble lagt fram på ministermøtet den 22. i denne måneden, og det ble da ikke reist innvendinger fra De seks' side. Forhandlingene mellom Storbritannia og De seks går derfor nå inn i den avgjørende fase.

De danske forhandlere har tatt opp spørsmålet om felles nordisk arbeidsmarked og andre problemer som mer direkte berører Norge, som fiskerispørsmål, kapitalbevegelse og etableringsrett. Det vil bety en svekkelse av vår forhandlingsposisjon hvis disse spørsmålene blir løst før Norge kan delta i realitetsforhandlinger. Danskene er i prinsippet enig med britene om ønskeligheten av å gjøre fortgang i forhandlingene med sikte på dansk medlemskap fra 1. januar 1963.

Kommisjonen tar sikte på i nær fremtid å legge fram for Ministerrådet et dokument med opplegg for en felles fiskeripolitikk. Norge kan ikke vente å få noen innflytelse på dette opplegget før vi er kommet i forhandlingsposisjon.

Ut fra disse betraktningene er det av vesentlig betydning at Norge kan delta aktivt i forhandlingene allerede i juli måned. På bakgrunn av dette vil vi fra Regjeringens side gjerne be om at komiteen gjør sitt til at en kan få denne saken, når det gjelder forhandlingsmåten, behandlet og avgjort i Stortinget så snart råd er, og da før påske.

Bondevik: Eg har i den ordinære utanrikskomiteen uttala meg om dette spørsmålet, og eg vil gjerne gjera det også her i den utvida, slik at det ikkje skal vera tvil om mitt syn. Eg har heile vegen gått inn for at me i tilfelle skulle koma i tingingsposisjon på eit tidleg tidspunkt, og eg røysta difor imot den timeplanen som vart vedteken her i komiteen, fordi eg var redd for at den ville føra oss opp i visse vanskar – som me no har fått. Dersom me no skal leggja opp ein timeplan slik som statsministeren ynskjer det, med sikte på å kunna få tilrådinga og debatten ferdig før påske, vil eg rekna det for heilt uforsvarleg for mitt vedkomande, absolutt uforsvarleg, for eg vil ikkje makta det. Dette heng saman med at ein del av oss har vore i Helsingfors. Eg kom tilbake i dag, og eg får då nye dokument som eg ikkje har sett før. Mellom anna ei utgreiing om landbruket har ikkje vore i mine hender før i dag. Og når det gjeld dei dokumenta som me har drøfta i komiteen og som er utkast til tilråding frå ordførarane, så har me drøft det eine i eitt møte, den 16. mars – den dagen me reiste til Helsingfors – og det andre har me drøft i eit anna møte på eit tidlegare tidspunkt. At ein då skal kunna greia både i den ordinære utanrikskomiteen og i den utvida utanrikskomiteen å verta ferdig med innstilling og i tilfelle dissensar – som eg går ut frå at alle reknar med vil koma – så tidleg at ein kan få saka avgjord før påske, det synest eg er umogleg.

Eg synest det er leitt at me er komne i den situasjonen. Og eg tar ikkje noko av ansvaret for at me er komne i den situasjonen, for eg har då vilja ha det fram før. Men eg synest nok at ville ein ha denne timeplanen, så burde utanrikskomiteen ha kunna arbeida etter ein annan plan enn den har gjort i den siste tida, for me veit alle saman at når det gjeld denne saka, har det vore svært få møte i den siste tida. Etter mitt skjøn kunne tempoet ha vore monaleg sterkare dersom ein ville fylgja ein slik timeplan. Eg vil ikkje med det kritisera nokon for det som er gjort, men eg meiner at i tilfelle burde timeplanen ha vore fastlagd på eit tidlegare tidspunkt. Eg er klår over at me har hatt fleire timeplanar som har vorte brigda. Det er ei kjend sak at me i den ordinære utanrikskomiteen på nest siste møte, var det vel, la opp ein annan timeplan, og dersom den timeplanen vart fylgd, trur eg at me ville få den tid som me treng for å kunna levera ei så viktig og gjennomgripande innstilling som dette vil måtta verta.

Derfor synest eg det er leitt at me no, liksom på tampen, får eitt nytt opplegg. Eg forstår godt grunnane til at statsministeren gjerne vil ha saka fram, og me i utanrikskomiteen kjenner også til at det er mange ting som talar for at ho bør koma fram før påskeferien, men ei forsvarleg handsaming er likevel nr. 1 for mitt vedkomande. Eg kan ikkje koma i den stillinga at eg ikkje kan få utarbeidd det som eg har å seia i ei så viktig sak som denne. Og korleis ein skal kunna greia det på dei vel 8 dagar som i tilfelle står til disposisjon, så vidt eg skjønar, forstår eg ikkje. Me er ikkje berre engasjerte i denne komiteen – me har også stortingsmøte og andre ting som me må taka hand om. For mitt vedkomande må eg seia at denne timeplanen i alle fall er heilt utilfredsstillande ut frå synet mitt.

John Lyng: Jeg vil bare for mitt vedkommende si at jeg syns denne komiteen nå får gjøre hva den kan for å avgi innstilling snarest mulig, så vi kan få saken sluttbehandlet i Stortinget før påske og få spørsmålet om søknadsformen avgjort. Komiteen har nå, så vidt jeg husker, arbeidet med denne saken i over et halvt år, og vi har fått utredningene og utkastene til innstilling suksessivt i denne tiden. Det har vært forutsetningen at det enkelte komitemedlem skulle sette seg inn i dette materiale etter hvert som det kom. Jeg syns saken nå er kommet så langt og er så pass godt behandlet i de foreliggende utkast til innstilling, at den nå skulle kunne avgjøres av komiteen.

Hr. Bondevik introduserte uttrykket ”uforsvarlig”. Jeg vil for mitt vedkommende si at jeg syns det ville være meget vanskelig å forsvare å være med på å ta ansvaret for at saken blir ytterligere utsatt etter de opplysninger statsministeren nå har gitt.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg bare spørre om vi kan fortsette møtet en liten stund nå, eller om det vil være bedre å fortsette møtet enten kl. 15 eller i morgen kl. 10?

Ingvaldsen: Det er vel et spørsmål om stortingsmøtet kan bli satt uten oss.

Braadland: Jeg skal fatte meg i korthet. Jeg slutter meg til det hr. Bondevik sa. Jeg tar dermed også avstand fra det hr. Lyng sa. Vi var blitt enige om i komiteen – det er ca. ti dager siden – at vi vanskelig eller umulig kunne få saken ferdigbehandlet. Vi kunne få innstillingen ferdig før påske, men tid til debatt ville det ikke bli. Vi var enige om at den måtte komme i de første dager av mai. I neste møte fikk vi da vite at det forelå sterke grunner – de ble skissert for oss, men de virket ikke så overbevisende for meg – som gjorde det nødvendig å få en realitetsdebatt før påske.

Nå vil jeg gjerne få lov å stille et spørsmål til statsministeren. Jeg forsto hans fremleggelse av timeplanen slik at hvis søknaden fra oss kom i de første dager av mai – det vil si at vi tok realitetsdebatten i de første dager av mai – og Rådet fikk denne søknaden innen 10. mai, så skulle det være mulig å komme fram til det man på norsk side har kalt forhandlinger om medlemskap i juli. I og med at det skulle være mulig, syns jeg det skulle dekke våre behov, for det er jo nettopp i juli britene ønsker å presse saken fram til avgjørelse. Jeg må si at jeg har svært liten tro på at det lykkes britene å presse fram en avgjørelse på det tidspunkt, jeg er ikke redd for at vi der skulle komme for sent.

Statsminister Gerhardsen: Jeg skal bare få opplyse at en må ha levert søknaden ved månedsskiftet april – mai for å kunne få forhandlinger i midten av juli.

Formannen: Sekretæren har undersøkt og det viser seg at det er for lite folk i salen til at Stortingets møte kan settes. Vi får da fortsette dette møte kl. 15 eller når stortingsmøtet er slutt, hvis det slutter tidligere.

Forhandlingene ble avbrutt kl. 12.05 og gjenopptatt kl. 14.40.

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Nordahl, Erling Petersen, Jakob Pettersen, Røiseland, Rakel Seweriin, Ingvaldsen, Stray (for Bergesen), Borgen, Leirfall (for Borten), Dahl, Hegna, Hønsvald, John Lyng, Johs. Olsen, Klippenvåg (for Treholt) og Watnebryn.

Til stede fra Regjeringen: Statsminister Gerhardsen.

Dessuten var til stede: Statssekretær Engen og konsulent Langeland, Utenriksdepartementet.

Formannen: Vi fortsetter debatten. Første taler er hr. Leirfall.

Leirfall: Som varamann i komiteen kan eg ikkje uttale meg noko om framdriftsplanen i sjølve komiteen. Eg veit ikkje kor langt ein har kome med saka. Men eg vil seie at i alle tilfelle vil det bli uforsvarleg kort tid for stortingsmennene elles til å setje seg inn i innstillinga. Det blir jo berre spørsmål om nokre få dagar, og når det gjeld slike store saker, har det alltid vore vanleg at innstillinga har lege ute ei tid, slik at ikkje berre stortingsmennene, men også folket gjennom pressa, kan bli orienterte og eventuelt få gje uttrykk for si meining.

Formannen: Jeg vil bare for mitt vedkommende si at etter min oppfatning er situasjonen den at hvis vi skal forhandle på grunnlag av medlemskap, er det nokså vitale spørsmål som her står på spill. Hvis vi kommer i forhandlingsposisjon for sent, risikerer vi at en del av de spørsmål som også interesserer Storbritannia og Danmark, mer eller mindre allerede vil være avgjort, uten at vi har kunnet øve noen innflytelse på avgjørelsen.

En annen ganske vesentlig ting er at så vidt man forstår, vil de snart begynne å arbeide med en eventuell fiskeriordning innen Fellesskapet – altså lage utkast til en slik ordning – og etter de opplysninger som er innhentet, vil både Storbritannia og Danmark bli innbudt til å delta i disse drøftelser i rådgivende egenskap. Det er da nokså mye om å gjøre at vi kan komme i forhandlingsposisjon så snart som mulig.

Ellers vil jeg jo si at situasjonen er den at denne saken faktisk har vært aktuell helt siden Stortinget trådte sammen i høst. Den kan ikke godt sammenlignes med andre saker, hvor de stortingsmenn som ikke sitter i komiteen, nok kan trenge tid til å sette seg inn i innstillingen. Innstillingen i dette tilfellet bringer jo ikke noe synderlig nytt ut over det at den gir uttrykk for hvor de enkelte medlemmer står. Etter min mening skulle det derfor være mulig å følge denne planen. Alle formiddagene i denne uken er ledige – lørdag og søndag er også ledig – så det skulle vel være mulig å kunne skrive et særvotum i løpet av den tiden, når det dreier seg om en sak som har vært til de grader gjennomdiskutert som denne.

Hegna: Jeg syns også det er svært mye som taler for at man prøver å få behandlet denne saken før påske. Det er svært mye som taler for det. Jeg kan ikke være helt enig i at saken har vært så gjennomdrøftet at dette skulle kunne gjøres uten vanskeligheter. Forholdet er det at i denne komiteen, den utvidede utenrikskomite – som jo er den komite som skal behandle spørsmålet – har det med sikte på selve utformingen av innstillingen, vært meget lite drøfting, og vi kan vel ikke skyve fra oss ansvaret med å ta disse drøftelsene. Jeg tror man må regne med at det vil bli atskillig press i forbindelse med å kunne gjennomføre behandlingen før påske. Det må man absolutt si at det må bli. Spesielt er det en del ting som bl.a. hr. Johs. Olsen har pekt på, som vi ennå ikke egentlig har fått det materiale til som vi burde ha – men det kan vel kanskje drives fram.

Men de grunner som har vært nevnt her for at man skal forsøke å få det fram, er jo viktige grunner – de som formannen nettopp nå nevnte og som ble nevnt av statsministeren først. Om det er de grunner som må veie mest, er jeg ikke sikker på, selv om de er viktige grunner, De grunner som må veie mest, må jo være at Stortinget, når det skal behandle en slik sak, kan behandle tingene på en forsvarlig måte.

Jeg tror at det kunne være mulig å behandle den på en forsvarlig måte, men det er vanskelig å gjøre særlig motstand overfor enkelte medlemmer av komiteen som sier at det ikke er så lett å behandle den på en forsvarlig måte. Mitt standpunkt er nærmest da at vi kunne innstille oss på å avgi innstillingen og behandle den før påske, men jeg vil si at det måtte være under det forbehold at vi finner alle sammen

at vi kan få den tid som er nødvendig for å behandle saken på en forsvarlig måte. Når det er noen som mener at det kan vi ikke få gjort, er det meget vanskelig å gjøre noe ved det.

I denne forbindelse vil jeg stille et spørsmål til presidenten: Er det mulig at man kan begynne påskeferien onsdag før skjærtorsdag, i stedet for å ta påskeferie fra 14. april? For selv om jeg ikke vil si at det er helt umulig å behandle saken i Stortinget før 14. april, ville jeg ikke akkurat like et slikt tidspress, og det vil også slå ut overfor offentligheten med ganske kraftig virkning, ved behandlingen av en slik sak som opptar folk så meget som den gjør. Så hvis man kunne ha den muligheten – man måtte vel nesten innstille seg på det med en gang – at man kunne begynne Stortingets ferie onsdag den 18. april om kvelden, syns jeg at man måtte kunne regne med å ha en tid som kunne forsvares.

Røiseland: Mitt inntrykk er at det er ønskjeleg å bli ferdig, at det hastar med å kome i tingingsposisjon, ikkje minst for fiskerias vedkomande. Etter dei opplysningane eg fekk underhand i Helsingfors frå Danmark, trur eg det hastar ikkje så lite. Men på den andre sida er det jo alt anna enn hyggeleg at det er så delte meiningar i komiteen om kva som er forsvarleg behandling og ikkje forsvarleg. Eg vil difor lufte tanken om at vi, slik som vi opphavleg hadde tenkt, og som vi tenkte for ti dagar sidan – då var vel heile komiteen innstilt på det – gjer tilrådinga ferdig før påske og legg ho fram innan 13. april, og at så Stortinget tok til att etter påskeferien fjerde påskedag – 25. april – og tok ordskiftet onsdag, torsdag, fredag og lørdag i den veka. Det vil altså gå ut over Stortingets påskeferie, men det får våge seg. Då kom likevel tilrådinga til å liggje ute i 1 1/2 veke eller bortimot 14 dagar. Dersom ein gjennomførte den ordninga, kunne vel Stortinget ta fri 2. mai. Vi skal likevel ha fri 30. april og l. mai, og då kunne ein vel ta 2. mai i same slengen som ein liten kompensasjon. Men elles er det ikkje verdt å ta noko meir kompensasjon, skal vi bli ferdige til pinse.

Watnebryn: Jeg er enig med hr. Hegna i at utgangspunktet må være at Stortinget kan behandle denne saken på fullt forsvarlig måte, og etter min oppfatning kan man si at de enkelte stortingsrepresentanter sjelden har hatt så god anledning til å sette seg inn i en sak på forhånd, som i denne saken. Så vidt jeg vet, har de aller fleste, for ikke å si alle stortingsrepresentanter deltatt i ett eller flere møter, gruppemøter, hvor de har tatt standpunkt de aller fleste til det spørsmål som vi nå skal ta stilling til, nemlig om vi skal søke forhandlinger på grunnlag av medlemskap eller assosiering, eller stå utenfor. Spørsmål som knytter seg til erklæringen og til de videre forhandlinger, vil komme tilbake til denne komite.

Jeg kan derfor vanskelig forstå at det med noe større rett kan hevdes at det er uforsvarlig å behandle saken etter den antydede timeplan. Det er enda vanskeligere å forstå at en slik uttalelse kan komme fra dem som stemte mot at saken skulle utsettes til 15. februar, men tok sikte på å avgi innstilling før jul.

Det er etter min oppfatning meget viktige hensyn som taler for at Stortinget behandler saken så tidlig at vi kan komme i reelle forhandlinger. Om man så mener

at det for å oppnå dette hensyn er nødvendig å endre på den antydede ferien, så spiller det mindre rolle. Vi må ikke la hensynet til påskeferien eller noe annet stå i veien for det overmåte viktige hensyn. Det syns jeg må veie tungt.

Etter min mening kan det ikke med noen rett fra noen representant, aller minst i denne komite, og jeg tror heller ikke fra Stortinget som sådant, og slett ikke fra offentlighetens side heller hevdes at man ikke har hatt anledning til å sette seg inn i saken. Den har, når det gjelder alle hovedspørsmål, vært gjenstand for en bred debatt i det norske folk, i avisene og på annen måte, som det sjelden eller aldri skjer med noen annen sak. Alle er forberedt på å ta et standpunkt når det gjelder hovedspørsmålet, og det er det som det skal tas standpunkt til av denne komite og av Stortinget.

Ingvaldsen: Jeg er av dem som har hevdet at vi burde ta standpunkt så tidlig som mulig, og jeg er fremdeles av den oppfatning. Jeg tror den største interesse for landet faktisk er at vi kommer med i forhandlingene og kan gjøre vårt syn gjeldende. Jeg er nærmest tilbøyelig til å si at er det noe som er uforsvarlig, så er det å vente lenger.

Når det gjelder selve forberedelsen av saken, så er dette en sak som er under kontinuerlig utvikling. Det vil jo stadig tilflyte nye opplysninger både fra den ene og den annen kant. Vi kan vel aldri vente at vi skal være à jour med å vurdere alle disse. For meg ser det ut som det saken nå gjelder, nemlig om man skal forhandle på grunnlag av medlemskap eller på grunnlag av assosiering, er så vel utredet at jeg tror ikke det er mange som er i tvil om sitt standpunkt. Jeg kan ikke se noen grunn til at man skulle utsette det.

Hønsvald: Jeg vil bare ganske kort gi uttrykk for at jeg er av samme oppfatning som hr. Watnebryn og de andre som har talt for at man skal behandle denne saken så snart det er mulig. Men hvis det er så at det er ønskelig å få noen dager mer på behandlingen, er jeg mer tilbøyelig til å støtte hr. Hegnas antydede forslag enn hr. Røiselands. Jeg tror det er like vanskelig eller like lett å behandle saken de siste dagene før påske som de første dagene etter påske, og jeg har absolutt minimal tro på at stortingsmenn flest vil sette seg til å lese dokumenter i påskeferien. Jeg tror de vil benytte anledningen til å gjøre det før, og hvis innstillingen kan foreligge sånn at man kan få behandlet den de siste dagene før påske, eventuelt som hr. Hegna antydet ved å korte av på påskeferien og ta den fra onsdag før skjærtorsdag, tror jeg alle interesser skulle være tilgodesett.

Jeg vil også gjerne i likhet med hr. Watnebryn si at det er litt rart at de som stemte imot at man skulle utsette saken til siste halvdel av februar og som ville ha den i løpet av januar, nå mener at det er en helt uforsvarlig behandlingsmåte å behandle saken to måneder senere enn det de mente var forsvarlig den gang.

Langlo: Eg har jo i den ordinære utanrikskomiteen sagt ifrå at etter mitt syn var det svært uheldig at den nye timeplanen kom, særleg av hensyn til gruppene og behandlinga der. Det er klårt at dei kan kome igjennom mange ting, og det er

mogleg at dei kunne kome igjennom denne saka, men eg ville finne det svært uheldig om dei no skulle få ei kjensle av at dei tilrådingane som blir lagde fram, blir fremma så raskt at dei ligg ute berre fire, kanskje fem dagar. Og når det her i komiteen blir brukt nokså sterke uttrykk om det, må vi også ta omsyn til det. Men eg har ingenting imot å røyste for det som hr. Røiseland har nemnt her, at vi kortar inn påskeferien og prøver å imøtekomme visse innvendingar på den måten, dersom det kan hjelpe, – at vi altså tar det på slutten av ferien, den 25de. Eg vil stø det.

Erling Petersen: Hvis vi skal kunne få mer enn to ukers forhandlinger, nemlig de to siste ukene i juli, i innspurten, må så vidt jeg forstår vår ansøkning behandles på det rådsmøtet i Fellesskapet som holdes 7. mai, og jeg har også oppfattet det slik at for å få den fram på det møtet, må den være innlevert 14. april. Hvis det er tilfelle, faller jo hele spørsmålet om å bruke påskeferien bort, fordi da rekker man allikevel ikke den avgjørende dato 7. mai. Da vil det meste vi får være 14 dagers forhandlinger i slutten av juli, hvilket i den utviklingsfase hvori man da befinner seg, må ansees for å være ganske verdiløst ut fra det synspunkt hvilken innflytelse man kan øve. Jeg kan ikke dokumentere betydningen av fristen 14. april, men vi bør undersøke det før vi debatterer videre om hensikten ved å utstrekke debatten til noen dager etter den 14de.

Hegna: Jeg reagerer en del imot å la slike tidsskjemaer knyttet til institusjonene i EEC tvinge Stortingets behandling av dette inn i en slags tvangstrøye, for å bruke det uttrykket. Jeg er fullt beredt til å erkjenne at dette er viktige momenter, men å gå så langt som til å si at det er helt avgjørende ting, det reagerer jeg imot. Jeg tror at det riktige ville være å finne et tidsskjema slik at alle i denne komite, selv om de var uenige, kunne si: Vel – vi har fått anledning til å behandle denne saken slik som vi finner at sakens betydning krever. Og jeg har inntrykk av etter det som er sagt her, at det ikke skulle være så helt umulig å finne noe sånt. Jeg antydet en mulighet i farten, og det kunne kanskje brukes. Etterpå kom hr. Røiseland og antydet en annen mulighet, og alt tatt i betraktning synes jeg nok den er bedre – det vil jeg si. Så hvis man kunne komme fram til en enighet om dette, eller i hvert fall at alle sammen var villige til å prøve på det, synes jeg det ville være en heldigere utgang på debatten her enn om man skulle gå fra hverandre uenige om hvor vidt man kan få behandlet saken forsvarlig eller ikke.

John Lyng: Mitt prinsipale standpunkt er det samme som jeg ga uttrykk for i formiddag før møtet ble hevet, og jeg har ikke noe å tilføye til det. Jeg mener vi bør legge det opp slik at stortingsbehandlingen kan begynne onsdag 10. april. Nå har det vært antydet to subsidiære løsninger, den ene fra hr. Hegna, at man tar til hjelp dagene fram til og med onsdag den 18de før påske. Det ville vi altså vinne en 3–4 dager på, og det er jo en løsning. Den annen løsning er hr. Røiselands, at man slutter påskeferien den 25de og tar sikte på å bli ferdig med behandlingen av saken innen 28. april. Jeg kunne ha interesse av å høre statsministerens vurdering av disse to

subsidiære løsninger. Så vidt jeg forsto hans fremstilling, betød det i spesielt én relasjon nokså meget at der i hvert fall var et resultat innen månedsskiftet april/mai.

Jeg vil også si at jeg synes det ville være bra om man kunne slippe å åpne også denne debatten i Stortinget med en 5–6–7 timers utsettelsesdebatt. Så vi burde vel undersøke helt realistisk hvilke muligheter som her foreligger.

Borgen: Jeg må si meg helt uenig i det hr. Watnebryn og i tilslutning til ham, hr. Hønsvald, sa om hvor grundig denne saken er blitt behandlet. For det er et faktum at denne komiteen, som nå skal behandle saken og ta standpunkt, har hatt svært lite møter nå i lang tid og ikke har kunnet få arbeidet med saken. I arbeidsutvalget, den ordinære utenrikskomite, er det så vidt jeg kjenner til fremdeles ikke behandlet flere særlig viktige avsnitt, ting som delvis er gjort ferdige av ordførerne, og ting som delvis ennå ikke er gjort ferdige og som en deretter trenger atskillig tid til å behandle.

Den alminnelige diskusjon har gått sin gang, sier hr. Watnebryn. Men det hjelper jo ikke oss her i Stortinget svært meget. Jeg synes det beste bevis på at det ennå mangler vesentlige ting på at saken er ordentlig behandlet er det handelsministeren nevnte i dag, at selv Regjeringen ennå ikke har fått de endelige resultater fra de utvalg som den har satt til å arbeide med så viktige ting som etableringsretten og kapitaloverføringsspørsmålet. Jeg tror alt dette er dominerende viktige ting også for den forhandlingsform man skal velge.

Jeg er enig med hr. Hegna i at dette med en bestemt timeplan innenfor EEC ikke bør ha altfor stor innvirkning på hvordan Stortinget skal innrette sin behandling, for det er nå en gang *vi* som skal gjøre dette og som skal ta rede på våre affærer.

Jeg synes heller ikke det er noe riktig prinsipp at man, fordi om man får en innberetning fra London om at man der begynner å bli utålmodig, skal komme i et urimelig tidspress. Denne saken er så viktig at slike momenter ikke bør få mer enn underordnet betydning for oss. Jeg tør for min del ikke ha noen bestemt mening om hvor viktige de momenter statsministeren har nevnt er for at vi skal komme i samtidige forhandlinger med de andre, men jeg vil gjerne si at jeg drar også berettigelsen av å tillegge den siden av saken dominerende vekt i ikke så liten tvil. Det kan anføres argumenter for at vi ikke har noe å vinne ved å komme parallelt med Storbritannia og Danmark, og at vi kan ha *fordeler* av å komme etter at de er kommet i gang. Dessuten står det nå fast at det er lite sannsynlig at fiskeriproblemene kommer opp før på høstparten. Og i og med at en har den kontinentale ferie i august, er det vel også lite sannsynlig at det blir noen særlig store ting behandlet før etter den tid, all den tid det bare kan dreie seg om et par uker før ferien hvor det kan bli alvorlige forhandlinger overhodet.

Jeg synes situasjonen sett under ett er slik at vi må få bruke den tid som trenges til en forsvarlig behandling, og det var det den ordinære utenrikskomite var inne på og bestemte seg for den gang timetabellen var at det skulle avgis innstilling før påske, og at man skulle ha debatten i Stortinget i begynnelsen av mai. Dette å legge det enten like inn under påske eller helt umiddelbart etter påske kan

selvfølgelig være en nødutvei, men det er ikke på noen måte noen god utvei, så jeg vil insistere på at vi holder fast ved den timetabellen som var oppsatt forrige gang – at en, som jeg sa, får innstillingen avgitt før påske og tar stortingsbehandlingen etter påske i første uke av mai.

Erling Petersen: Jeg vil få si til hr. Hegna at det jo ikke er noen som tvinger Stortinget til å ta hensyn til frister i Fellesskapet. På den annen side er det klart at vi må ta konsekvensen av den opptreden vi selv viser i forhold til de frister som Fellesskapet arbeider med. Vil vi da ha et bestemt antall forhandlingsuker før det hele kan være avsluttet innen 1. august, må vi godta visse frister som eksisterer. Men vi kan la være. Vi kan si at det ikke er så viktig for oss å få forhandlinger mens de andre holder på. Da kan man altså gi seg god tid. Men man kan ikke legge vekt på å få forhandlinger da og så si at det smaker oss ikke å ta hensyn til de frister som eksisterer.

Det er jo klart at komiteens medlemmer nå står overfor et valg. Vi må vurdere de fordeler vi tror man kan oppnå ved å ha forhandlinger mens saken ennå er åpen – det er det antagelig flertallet ønsker – mot fordelen ved å gi samtlige medlemmer anledning til å arbeide så lenge med saken som de selv måtte ønske. Det er de to vurderingsalternativer vi har –, på den ene side hensynet til en rekke medlemmer av komiteen som ønsker lengre tid å arbeide i, på den annen side interesser som kan angå hele folket. Vi kan vurdere de siste forskjellig, men vi som vurderer dem som ganske tungtveiende, vi får jo litt vanskelige problemer når vi da i den annen vektskål skal legge enkeltmedlemmenes ønsker.

Når det gjelder en forsvarlig fremgangsmåte, så kan jo det defineres forskjellig. Jeg vil si at hvis det er så at noen medlemmer av Stortinget eller av denne komite mener at ved å arbeide noen uker mer med innstillingen, vil de komme til et annet resultat i hovedspørsmålet enn om de slutter sitt arbeid noen uker tidligere – hvis det er tilfelle vil jeg si at da vil saksbehandlingen være uforsvarlig, og hvis dette skulle gjelde noen vesentlig del av medlemmene, ville det være en uforsvarlig fremgangsmåte. Men hvis det er temmelig sannsynlig – kanskje helt overveiende sannsynlig – at det store dominerende flertall av denne komites medlemmer, eventuelt av Stortingets medlemmer, ikke er i den situasjon at dette har noen betydning, da vil jeg si at man i all fall for dette overveiende flertall ikke kan snakke om uforsvarlig saksbehandling.

Formannen: Jeg vil bare si at vi *behøver* jo ikke å legge noen vekt på den timeplan som er utarbeidet innenfor EEC, det er ganske klart, men vi bør da også være klar over de konsekvenser dette kan ha for vår egen forhandlingsposisjon. Der står når det gjelder innstillingen bare ett avsnitt igjen, nemlig det avsnitt som rent generelt skal behandle spørsmålet om hvilke særvilkår vi er interessert i å oppnå. Der kan man selvsagt ikke gå i detaljer, for man legger jo ikke ut sin forhandlingsposisjon helt åpent.

Jeg vil ellers si at mitt inntrykk fra den saksbehandling som vi har hatt i arbeidsutvalget, har vært at det er helt umulig å arbeide seg fram til noen enighet. Vi

kan ikke en gang bli enige om fremstillingen av de faktiske forhold. Vi ser forskjellig på hvordan forskjellige ting i Roma-traktaten skal vurderes, vi ser forskjellig på hva som er hensikten med det politiske samarbeid. Så det at det skulle være så veldig behov for komitebehandling, kan jeg ikke innrømme. Det er vesentlig et spørsmål om at de forskjellige fraksjoner i komiteen skriver ned sin egen innstilling.

Så vil jeg bare si litt om de to alternative forslag som her er fremsatt. De er vel i virkeligheten ikke så svært forskjellige. Hvis vi forlenger Stortingets sammentreden til den 18. april, altså tar den første halve uken av påskeferien, så vil vel innstillingen da måtte avgis, la oss si, 10. april for å kunne ligge ute – den vil da ligge ute over en halv uke. Hvis Stortinget skal komme sammen den 25. april, altså hvis man tar den siste halve uken av påskeferien, vil innstillingen måtte foreligge fredag den 13. april for at stortingsrepresentantene skal kunne få den før de reiser. Med hensyn til innstillingen blir det altså faktisk bare en forskjell på tre eller i høyden fire dager. Under de omstendigheter må jeg si at jeg heller nærmest til at vi forlenger Stortingets sammentreden til 18. april.

Statsminister Gerhardsen: Det gjelder det spørsmålet som hr. Borgen rettet til meg. Til det vil jeg si at når det gjelder spørsmålet om realitetsforhandlinger med Fellesskapet, kan det vel i og for seg ikke gjøre noen forskjell, om en følger den antydning som hr. Hegna har gitt eller den som hr. Røiseland har gitt. Det vil da bety at en, etter de opplysninger jeg har fått fra Utenriksdepartementet, vil kunne regne med å påbegynne realitetsforhandlingene i midten av juli måned. Skulle en komme inn på et tidligere tidspunkt, måtte en ha saken ferdig 14. april, slik som det også har vært antydet.

Om jeg får si et par ord til, nærmest også med adresse til hr. Borgen, så vil jeg si at en jo ikke kan se bort fra at det betyr en del for Norges stilling i denne situasjon at en ikke venter for lenge med å komme til forhandlingsbordet. Det får naturligvis bli komiteens sak her å finne en rimelig avveining, og selvfølgelig må en ta hensyn til at en kan undergi denne saken en forsvarlig behandling. Men jeg vil minne om den EFTA-erklæringen som Norge også var med på, som ble avgitt i juli måned i fjor, der det står at:

> ”Alle EFTA's medlemsland erklærer at de har til hensikt å undersøke med det Europeiske Økonomiske Fellesskap de metoder hvor ved alle medlemmer av EFTA sammen kan ta del i ett marked omfattende omkring 300 millioner mennesker.”

Det er der en felles forutsetning at en snarest mulig skal foreta disse undersøkelsene. England og Danmark har altså vært meget tidlig ute med søknad om forhandlinger på grunnlag av medlemskap. Sveits, Sverige og Østerrike var allerede før jul ute med søknad om forhandlinger på grunnlag av assosiering. Det er to land som står tilbake. Det er Portugal og Norge. Portugal kommer, så vidt jeg skjønner, av bestemte årsaker til å vente. Men Norge har ennå ikke tatt noen avgjørelse, og det vil komme til å skape vanskeligheter for de landene som nå er i forhandlinger – det gjelder vel da først og fremst England og Danmark – og som må

kjenne seg forpliktet etter denne EFTA-erklæringen til å vente på at Norge kommer med. En får da gå ut fra at de er lojale mot denne erklæringen, men på den annen side skal vi naturligvis være varsomme med å trekke dette altfor langt. Heller ikke det behøver å være noe avgjørende, men jeg synes nok at det er et hensyn som en også bør tillegge en viss vekt. Og de andre momentene som er nevnt her i løpet av debatten, er etter min oppfatning saklige og på mange måter tungtveiende grunner som taler for at en kommer i forhandlinger snarest mulig. Vel, der vet også komiteens medlemmer hva det dreier seg om. Men en skal naturligvis også være oppmerksom på at komiteen påtar seg et ansvar ved å forskyve dette tidspunktet alt for langt. Fra Regjeringens side kan vi naturligvis ikke gjøre noe annet enn å peke på de grunnene som taler for at en snarest mulig kan få tatt avgjørelsen om forhandlingsformen, og henstille til komiteen å gjøre det den kan for å påskynde saken mest mulig.

Hønsvald: Det er riktig at det har vært få møter i den utvidede utenrikskomite. Men jeg vil gjøre oppmerksom på at det ble åpnet adgang for "den utvidede delen" til å delta i arbeidsutvalgets møter, om de ønsket det. Jeg tror ikke den adgangen som der ble åpnet, har hatt noen særlig betydning. Jeg er enig med formannen i at det er i grunnen ikke under komitedrøftelsene at vi blir enige om disse spørsmålene. Men når det har vært adgang for "den utvidede del" til å delta i arbeidsutvalgets møter, kan vi i grunnen ikke godt beklage oss over at det har vært for få møter.

De andre EFTA-landene har hatt lignende problemer som vi. England og Danmark trengte ikke så lang betenkningstid. De sendte inn sin søknad allerede i august måned i fjor. De tre nøytrale landene som søkte om assosiering, sendte inn sin søknad i desember, så vidt jeg vet. Når nå vi kommer bortimot et halvt år etter, kan det i all fall ikke sies at denne saken har vært forsert fra norsk side. Vi har tatt oss mye lengre tid på vurderingen enn de andre EFTA-landene, og jeg tror nok at saken bør være så pass gjennomdrøftet både her, i stortingsgruppene og i offentligheten at man skulle være klar til å ta et standpunkt i det som det nå skal tas et standpunkt til.

Jeg vil kunne strekke meg så langt som til at man kan utsette påskeferien de tre dagene det er nødvendig for å få noe rommeligere tid, men jeg synes ikke det er noen grunn til at vi skal ta fatt på behandlingen like etter påske, for jeg tror som sagt ikke at dokumentene vil bli lest i noen særlig utstrekning under påskeferien.

Hegna: Jeg synes at det som taler mest til fordel for hr. Røiselands forslag i forhold til min antydning av en løsning – jeg vil ikke kalle det noe forslag – er at selv om stortingsmennene ikke leser et sånt dokument i påsken, etter den kjennskap som hr. Hønsvald har til det, så har de jo i hvert fall anledning til å gjøre det, og da kan de ikke etterpå beklage seg over at de overhodet ikke har hatt noen tid til å sette seg inn i det. Og jeg synes at når man først er utsatt for – som det høres ut – folk som man må gardere seg mot på alle måter, så bør man sikre seg på den måten at

den anledning blir gitt. Det synes jeg er et argument som taler til fordel for hr. Røiselands forslag.

Ellers vil jeg gjerne også reservere meg mot den oppfatning at arbeidet i arbeidsutvalget skulle være noen virkelig erstatning for arbeidet i denne komite, som av Stortinget har fått pålegg om å behandle dette og avgi innstilling om det. Og her er det en side av saken som jeg vil peke på. Alle er klar over at dette er en meget betydningsfull sak av stor rekkevidde. Her i denne komite føres det jo ikke bare protokoll, men det føres også stenografisk referat. Og jeg tror det vil være riktig at vi behandler saken slik at en ettertid kan bedømme på en korrekt måte, og en fullstendig måte, hvordan saken har vært behandlet etter det oppdrag som Stortinget har gitt.

Jakob Pettersen: Jeg er i grunnen nærmest enig i det som hr. Hønsvald sa i sitt første innlegg, nemlig at det ville ha nokså stor betydning om vi kunne gjøre denne saken ferdig innenfor det tidsskjema som var nevnt her. Jeg for min del tror også at det er mulig. Jeg gjør oppmerksom på at arbeidsutvalget hadde satt seg som oppgave å ha et råutkast ferdig til innstilling – bortsett fra det som hr. Røiseland skulle skrive, og som han på grunn av møtet i Finnland ikke kunne få ferdig. Det råutkastet ble vi ferdig med lørdag, og det ble allerede lørdag omdelt. Nå skal det naturligvis behandles grundig her, men når vi har klart å komme igjennom det i arbeidsutvalget, skulle det også være visse sjanser for å kunne klare det i den samlede komite.

Det er den ene siden. Den andre siden er at hvis det brukes så vidt sterke uttrykk som det ble brukt i hvert fall i begynnelsen av diskusjonen her i formiddag, mot å ta det så tidlig, så burde en kanskje forsøke å finne fram til en annen løsning. Jeg hadde nær sagt at de som da brukte de sterke uttrykkene, de burde kanskje si sin mening – og det var ikke minst hr. Bondevik som brukte ganske sterke uttrykk.

Jeg ville for min del anse det heldig om vi kunne ha det ferdig før påske. Det var hr. Hegna inne på i sitt første innlegg. Jeg tror at det av mange grunner ville være å foretrekke. Det er enkelte som skal delta i et møte ute i verden etter påske, det måtte de da heller vente med, eller la være, om vi først kan behandle denne sak dagene etter påske. Men jeg tror det ville ha nokså stor betydning om vi kunne få dette avgjort før påske – at vi f.eks. begynte diskusjonen fredag og lørdag før palmesøndag, fortsatte mandag og tirsdag, for så å kunne være ferdig med den tirsdag kveld i påskeuken. På den måten ville vi få en forlengelse på tre–fire dager – sannsynligvis fire dager – til behandling, og jeg for min del skulle tro at det i all fall for behandlingen i Stortinget og i komiteen måtte være tilstrekkelig. Saken er jo ellers diskutert så vidt sterkt i pressen at noen ytterligere diskusjon der vel egentlig ikke vil ha så stor betydning i all fall for Stortinget. Jeg skulle anta at en slik løsning, hvis en først skal endre den oppsatte plan, vil bli bedre mottatt av stortingsrepresentantene enn den å vente til over påske og komme sammen igjen tidligere. Selv om vi ikke skal legge avgjørende vekt på det, vil det kanskje skape færre komplikasjoner for påskeferien. Jeg vil antyde en slik løsning.

Leirfall: Eg synest det er litt eiendommeleg at alle snakkar om at komiteen har hatt så god tid til å arbeide med saka, for når eg ser meg rundt ved bordet her, ser eg i all fall ni eg hugsar eg såg i Helsingfors, og i dei dagane har dei i all fall ikkje kunna vere med på noka drøfting av saka. Det må i alle tilfelle ha vore eit nokså langt opphald, der medlemene ikkje har kunna vere med på noko som helst.

Eg meiner at vi må ikkje køyre for raskt. Det er ikkje berre for å sikre ei forsvarleg saksbehandling, men eg vil peike på at til dømes jordbrukets stilling er jo svært overflatisk utgreidd enno. Og så vidt eg forstår, har komiteen i desember funne det ønskjeleg å få nokre opplysningar om lovgjevinga når det gjeld jordbruk og fiskeri, og desse opplysningane er enno ikkje innhenta. Men det er ikkje berre det, det er også det at denne saka bør behandlast slik at også folket får ei viss tid til å vurdere innstillinga frå komiteen. Og her vil eg peika på at det synest som om ein heil del av næringsorganisasjonane våre og einskilde personar og som har uttale seg, har gått ut frå at når Stortinget gjer vedtak om forhandlingsforma og eventuelt går inn for søknad om medlemskap, så skal det i samband med det også skje ei presisering av ein del minimumskrav vi må stille som vilkår for medlemskap. Det er altså feilaktig, for ein skal forhandle på fritt grunnlag. Eg skal ikkje uttale meg noko om det, men det er i all fall noko som ikkje har vore allment kjent. Ein har trudd at når vi gjer dette vedtaket om forhandlingsforma, så skal vi samtidig konkretisere vilkåra. Det er ein ny situasjon for folket, som det må ha tid til å vurdere.

Sjølv om stortingsmennene ikkje bruker påsken noko vesentleg til politisk spekulasjon – det har elles vist seg at dei har kunna gjere det og – så trur eg i all fall det ville vere ein føremon om vi kunne få nokre dagar i påsken til å sjå på dette. Det er jo ikkje berre eit formelt spørsmål om forhandlingsforma. Eg vil minne om at statsministeren i det siste foredraget sitt før valet sa at det låg atskillig realitet i dette med forhandlingsforma.

Statsministeren: Sa jeg det?

Leirfall: Det sa statsministeren.

Bondevik: Eg må for mitt vedkomande – eg talar berre på eigne vegner – seia at eg i denne saka, der eg er i ein radt vanskeleg situasjon, må halda på dei sterke uttrykka eg nytta første gongen. Eg kan ikkje ta tilbake noko av dei. Eg skal prøva å klårgjera dette litt nærare.

Ikkje eit einaste av dei utkasta arbeidsutvalet har lagt fram i utanrikskomiteen, er godkjent. Det økonomiske har i all fall vore drøft ein gong, og det er klårt at så viktige ting som dette er, så kan ikkje ein gongs gjennomdrøfting, om utkastet er aldri så godt, vera forsvarleg. Eg trur me må få tid heretter til å sjå på dette. Spørsmålet er ikkje om dette har vore under diskusjon i pressa og ute i folket, nei, spørsmålet er korleis innstillinga skal verta, for dette vert ei innstilling av historisk karakter. Spesielt kjem den i vanskar som eventuelt skal ha ein dissens, for han kan då ikkje laga dissens før utkastet til tilråding er ferdig, og me har ikkje fått alle utkasta, i all fall har ikkje eg fått dei i mine dokument. Det eine utkastet fekk eg

i dag, og til dømes det om landbruket kom medan eg var i Helsingfors, så eg har ikkje fått sett på det. Det er mange slike ting som gjer det veldig komplisert for meg. Eg sa til komiteen før eg reiste til Helsingfors, at om komiteen hadde møte medan eg var der, hadde det ikkje noko verd for meg, som skal ta standpunkt og ha ansvaret for standpunktet, om eg hadde ein varamann som var med her og høyrde på drøftinga. Det ville ha lite å seia i denne samanheng.

Det som eg kanskje synest er aller verst, er at eg i denne tida ikkje har kunna leggja fram eit einaste utkast for gruppa, ikkje dei utkasta som er ferdige, og heller ikkje spørsmålet om dissensar. Me veit at alt dette, etter vanleg kutyme her i Stortinget, tar si tid. Ein kan ikkje gjera det på eit gruppemøte, ikkje på to gruppemøte heller, når det er fire utkast og ein så skal ha dissensar ved sida av. Det er dette som gjer at eg synest timeplanen er så umogleg for mitt tilfelle.

At dei som har arbeidd ut dette, og dei som kanskje skal følgja fleirtalet, ikkje har det same problemet, er eg fullt klår over. Men eg trudde også at mindretalet hadde rett til å verta teke så pass omsyn til at ein fekk den tida ein sjølv meinte var forsvarleg. Eg har sagt i den ordinære komiteen – og eg går ut frå eg vert trudd når eg seier det – at eg har inga interesse av utsetjing eller forhaling av spørsmålet. Men eg tek spørsmålet så alvorleg at eg sjølv ønskjer å få den tid som eg meiner er forsvarleg med mi arbeidskraft. Det er ikkje noko anna eg vil poengtera i denne samanheng heller.

Kjøs: Det er jo snakket mye om hva som er forsvarlig, og at man må få den tid som er forsvarlig. Men jeg sitter med den tanke om det er riktig å ta helt avgjørende hensyn til dette? Vi står overfor et annet ansvar, om det er riktig at vi utsetter lenger nå, og jeg syns det er et ganske tungt ansvar å ta på seg, når vi står overfor det forhold at det kan bringe oss i en uheldig stilling, at vi ikke kommer i forhandlingsposisjon mens det ennå er noe å forhandle om. Jeg er slett ikke sikker på at man i denne fase kan bare tenke på at *jeg* vil ha den tid som *jeg* anser forsvarlig for *meg*. Vi må vel også tenke på hva som er forsvarlig for landet.

Jeg er derfor kommet i en meget vanskelig situasjon hvis vi nå skal utsette igjen.

Man må også ta i betraktning at det er ikke spørsmålet om vi skal melde oss inn i Fellesmarkedet, som foreligger nå. Det spørsmål vi skal ta stilling til, er utgangspunktet for forhandlinger; realitetsavgjørelsen kommer jo senere, når forhandlingsresultatet foreligger. Jeg syns virkelig det nå begynner å bli meget alvorlig, om vi ytterligere skal vente med å komme i gang med forhandlinger.

Jeg er enig med hr. Hegna i at det stenografiske referat skal vise hva som er sagt i denne komite, og jeg vil ha understreket at jeg syns det nå går svært langt med å forlange ytterligere tid og ytterligere utsettelse. Derfor holder jeg prinsipalt på at vi må gjøre oss ferdige innen 14. april. Skal man gå til noe subsidiært, måtte det i tilfelle være at man venter med å ta påskeferien til 18. april. Men jeg mener det beste vil være om vi klarer å gjøre oss ferdige til 14. april.

Formannen: Da har ikke flere forlangt ordet.

Jeg vil bare ganske kort bemerke til hr. Bondevik at det må være mulig å ta gruppemøte også på andre dager enn onsdag, når det er en sak hvor det gjelder så pass viktige ting. Presidentskapet har lovt at det skal også ta hensyn til at det skal bli arbeidstid disponibel.

Det foreligger så vidt jeg kan se, tre forslag eller antydninger – hva man nå vil kalle dem. Det ene er at en gjør seg ferdig til 14. april, det annet å forlenge Stortingets sammentreden til 18. april, og det tredje å gjøre innstillingen ferdig før 14. april, og at Stortinget så kommer sammen igjen 25. april for å behandle saken.

Jeg vet ikke om man skulle foreta en prøvevotering over disse tre alternativer for å se hva resultat den bringer.

Erling Petersen: Kunne det gjøres helt klart hva de forskjellige frister betyr for forhandlingstiden, altså før 1. august. Det har vært gjort, men jeg kan ikke si at jeg har det helt klart.

Statsminister Gerhardsen: Søknad før 14. april betyr realitetsforhandling i slutten av juni. Det er det alternativet hr. Kjøs nå gikk inn for. De to andre alternativer vil bety forhandlinger i midten av juli.

Langhelle: Jeg forsto hr. Bondevik slik at han i alle tilfelle var beredt til å ha sitt særvotum ferdig før påske. Kan jeg få lov å bringe på det rene om hr. Braadland er beredt til det samme?

Braadland: Jeg tror jeg kan si at jeg skal kunne ha ferdig min dissens før påske, hvis det for hr. Bondevik er mulig å få det til for sitt vedkommende. Derimot kan jeg ikke skjønne det kan muliggjøre en debatt før påske. Vi må jo ha atskillig tid på innstillingen fra den legges fram, til vi tar den opp til debatt.

Her vil jeg gjerne få stille et spørsmål. Det er blitt nevnt at hvis vi skal nå fram med en søknad til Ministerrådets møte 7.–8. mai – det er altså alternativ 2 og 3 – så må debatten være avsluttet innen månedsskiftet april–mai. Det kan jeg vanskelig skjønne skulle være nødvendig. Er det postgangen som er så dårlig, eller hva skyldes den store tidsavstand der?

Formannen: Det skyldes at de helst vil ha søknaden så tidlig som mulig før det møtet skal holdes.

John Lyng: Jeg skal ikke starte noen realitetsdebatt, men jeg vil gjerne få knytte et par bemerkninger til den votering formannen antydet.

Det er jo i realiteten Presidentskapet som avgjør når denne saken skal behandles av Stortinget. Det er ikke noe som denne komite kan avgjøre. Men det som denne komite skal ta standpunkt til, er når den selv vil ta sikte på å avgi sin innstilling. Jeg vil da holde fast ved det at jeg prinsipalt, på samme måte som hr. Kjøs, gjerne vil få gi uttrykk for det syn ved en eventuell votering her, at jeg mener denne komite bør ta sikte på å avgi sin innstilling så tidlig at stortingsbehandlingen

kan begynne tirsdag den 10. april, hvis Presidentskapet ellers finner dette forsvarlig. Og det vil vel igjen si at komiteinnstillingen bør være avgitt innen fredag den 6. april.

Subsidiært – hvis det blir tale om noen subsidiær votering her – ville jeg anse det best om man fikk debatten før påske, og at ferien ble utskutt til onsdag den 18. april, slik at vi ble ferdig før månedsskiftet april–mai.

Bondevik: Berre eit spørsmål. – Eg har enno ikkje fått klårt for meg – og eg trur det same også gjeld for hr. Braadland – etter den timeplanen som me no har fått lagd fram, kvifor det er så umogleg å følgje den planen som vart nemnd i utanrikskomiteen, om å taka ein del av 2. mai og så 3., 4. og eventuelt 5. mai. Eg vil gjerne få det heilt klårt om det er så absolutt umogleg å følgja ein slik timeplan og likevel koma inn i den rytmen som statsministeren nemnde. Eg kan ikkje skjøna at det skulle vera nokon ting i vegen for det, men det er mogleg at eg ikkje ser heilt rett her.

Statsminister Gerhardsen: Så vidt jeg skjønner er det slik at søknaden først skal til Kommisjonen, og Kommisjonens uttalelse skal da foreligge før rådsmøtet. Det er det de trenger noen tid på.

Formannen: For å komme tilbake til disse forslagene eller antydningene, vil jeg si at jeg er fullt klar over at det er Presidentskapet som må fastsette *datoen* for debatten. Det komiteen må gjøre, er å treffe en avgjørelse om når *innstillingen* skal være ferdig. Etter mitt skjønn kan det kanskje variere med en dag fram eller tilbake. Men skal vi kunne gjøre oss ferdig med debatten, la oss si, den 13. april om kvelden, må innstillingen foreligge den 4. april. Hvis vi fortsetter samlingen før påske til den 18. april, må innstillingen foreligge den 10. april. På det vil man altså da vinne 6 dager til arbeidet med innstillingen. Hvis Stortinget skal tre sammen etter påske den 23. april, må innstillingen foreligge den 13. april, som altså var beregnet å være Stortingets siste samlingsdag før påske. Det blir altså en av disse tre datoene man her må bestemme seg for. Ved å utsette ferien til den 18. april, vinner man 6 dager til utarbeidelse av innstillingen, mens man ved å ta en ytterligere utsettelse med debatten til den 25. april, bare vinner 3 dager til.

Skal vi da foreta en prøvevotering? Det må være adgang til, skulle jeg anta, subsidiært å stemme for andre datoer.

P r ø v e v o t e r i n g :

1. Antydet innstillingsdato 4. april fikk 13 stemmer.
2. Antydet innstillingsdato 10. april fikk ingen stemmer.
3. Antydet innstillingsdato 13. april fikk 7 stemmer.

Hønsvald: Var det ikke så at dette var en foreløpig votering?

Formannen: Jo.

Hønsvald: Vi kan kanskje se hvor mange det er som eventuelt vil stemme for å avgi innstillingen den 10. april.

Leirfall: Eg vil berre ha dette klårt: Vil datoen 10. april seie at vi kan sluttbehandle saka i Stortinget den 18. april?

Formannen: Ja.

Leirfall: Og den 13. april vil seie at vi kan sluttbehandle saka ...

Formannen: Det vil si at vi kan begynne behandlingen av saken den 25. april og sluttbehandle den den 28. april.

Leirfall: Kva skilnad vert det mellom desse tre datoane med omsyn til å få søknaden opp i Ministerrådet?

Statsminister Gerhardsen: Med hensyn til den 10. og den 13. blir det det samme.

Leirfall: Det spelar inga rolle for når saka kan kome opp i Ministerrådet, om vi behandler saka i Stortinget i påskeveka eller i veka etter påske?

Statsminister Gerhardsen: Nei, så vidt jeg vet, gjør det ikke det.

John Lyng: Nå har altså bort imot 2/3 av komiteens medlemmer stemt for at vi setter oss som mål å bli ferdig med innstillingen den 4. april. Da syns jeg at vi får bli stående ved det i dag, og så sette i gang dette arbeidet og se hvordan det går og hvordan de forskjellige fraksjoner kan nå fram med sine innstillinger. Skulle det så når vi nærmer oss den 4. april – det er jo halvannen uke til det – vise seg vanskelig eller umulig for enkelte fraksjoner, får vi komme tilbake til spørsmålet. Å snakke her om vi skal forskyve det noen dager eller ta noen ny votering nå, syns jeg har liten hensikt.

Langhelle frafalt ordet.

Hegna: Jeg vil bare si at jeg etter denne voteringen syns det er rimelig at man går i gang med arbeidet og tar sikte på å gjøre det unna så fort som mulig, og så ser hvordan det går. Jeg er enig i de uttalelser som hr. Lyng kom med. Men det kan jo være dem som er av en annen oppfatning.

Formannen: Kan jeg da betrakte det som komiteens vedtak at vi går i gang med arbeidet i henhold til den plan at innstillingen skal bli ferdig den 4. april, og at vi så får se hvordan det går?

Det er et spørsmål som jeg gjerne vil forelegge komiteen. Skal vi meddele pressen at dette er komiteens foreløpige vedtak, rett og slett for å unngå alle disse skriveriene omkring spørsmålet eller at det skal lekke ut?

Røiseland: Korleis skal det formast då?

Formannen: Vi kan bare si at komiteen tar sikte på å gjøre sin innstilling ferdig til 4. april, og hvis det kan gjøres, vil debatten komme før påskeferien. Vi behøver ikke å si noe mer.

Borgen: Hvordan skal så vi som har stemt for en senere dato, stille oss?

Formannen: Hvis komiteen ønsker det, kan vi godt angi voteringen, men jeg foreslo dette bare for at pressen skulle ha noe å holde seg til.

John Lyng: Jeg syns ikke det skulle være nødvendig å gi noen offisiøs meddelelse om at komiteen har satt seg som mål å bli ferdig til en bestemt dato. Kunne man ikke nøye seg med rett og slett å si at komiteen nå arbeider alt hva den evner for å få dette ferdig snarest mulig, men hvor vidt det vil lykkes vil avhenge av hvordan problemene stiller seg etter hånden – hvis det da overhodet er nødvendig å si noe offisiøst til pressen om timeplanen for komiteen.

Formannen: Under de omstendigheter kan vi like godt renonsere på å si noe offisielt.

Ingvaldsen: Dette spørsmålet er av en viss betydning, og siden det er så komplisert, syns jeg man skulle si det akkurat som det er. Da kan de som har interesse av det, ta det opp og utdype det nærmere.

Langhelle: Jeg er av en helt annen mening. Jeg mener at dette foreløpig skal betraktes som et internt siktepunkt for komiteen.

Bondevik: Eg er av same meininga. Eg trur også at pressa har fått så mange opplysningar om så mange siktepunkt at dei ikkje bør få fleire siktepunkt! Eg har for mitt vedkomande røysta mot alle desse, fordi eg meiner at eg inntil vidare ikkje kan seia noko meir. Men det vil eg gjerne ha sagt, at eg vil gjera alt for å følgja den kortaste timeplanen – eg er berre ikkje sikker på at eg kan greia det. Difor har eg ikkje røysta for nokon av desse datoane. Eg ville gjerne ha dette poengtert.

Formannen: Jeg oppfatter det da slik at vi er enige om å se bort fra noen som helst melding til pressen.

Møtet hevet kl. 16.